

ADATTÁR.

GYÖNGYÖSI ISTVÁN ISMERETLEN LEVELEI.

Gyöngyösi István levelei közül sokáig csak az a 16 volt ismeretes, melyeket Thaly Kálmán előbb a *Századok*ban, majd gyűjteménybe foglalva az *Adalékok*¹ I. kötetében adott ki. Kutatásai közben később is akadt még néhányra, melyeket részint kivonatosan (a hivatalos megyei leveleket), részint teljesen közölt a *Századok* 1872., 1873. és 1898. évi köteteiben. Azóta Gyöngyösi életadatainak két buzgó kutatója: Nagy Iván és Gyöngyösi László közöltek² még négy levelet, melyek a költő 1702—4. évi közéleti szereplésére vonatkoznak. Ennyi mindössze, a mit eddig a költő hosszú életére és teljes félszázadra terjedő működésére vonatkozólag ismerünk. Az alább közlendő s eddig ismeretlen tíz levél tehát annál érdekesebb, mert tartalmuk nemcsak a költő magánéletviszonyainak és egyéniségének, hanem az 1673—5. évek zivataros történetének megismeréséhez is becses adalékokat nyújt. Az eredeti levelek a gr. Andrassy-család homonnai levéltárában őriztetnek, s a ma élő gr. Andrassyak ősapjához, Andrassy Miklóshoz vannak intézve.

Andrassy Miklós és Gyöngyösi ismeretsége visszanyúlik a 60-as évekbe; Gyöngyösi ugyanis első fennmaradt levelét 1668. június 8-án a jászok bérlet-ügyében intézi hozzá, mint jász-kún kapitányhoz, s itt már azt mondja: »kegyelmed engemet is esmervén jóakaró szolgáljának«. Gyöngyösi tehát, ki mint füleki »seregbíró« s mint nádori »komornyik« is ügyvédkedett, akár ilyen ügyekben, akár a nádor megbízásából többször megfordulhatott Andrassynál és így személyesen ismerhették egymást. Erről tanuskodik 1671. decz.

¹ Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez. Pest 1872. I. köt. *Toldalék*-kül.

² Irodalomtört. Közl. 1898. és 1911. és Protest. Szemle 1912.

2-án Bécsből írt levele is. Gyöngyösi ugyanis az özvegy nádornét az összeesküvés fölfedezése után hűségesen végigkísérven egész kálváriáján, miután már előbb is értesítette Andrássyt a perbefogottak ügyéről (ez a levele ismeretlen), most örömmel ujságolja neki, hogy úrasszonya annyi zaklatás után végre visszanyerte szabadságát, s »az udvari német cancellarius« — jószágainak visszanyerésével is biztatja; de annál kevesebb jót írhat az elégtelennek még folyamatban levő üldözéséről. Nagyon érthető tehát, hogy »alig várja«, hogy szabadulhasson Bécsből, hol asszonyának nincs többé szüksége az ő szolgálatára, bár — mivel ő is gyanu alatt volt s már egyszer börtönt is szenvedett — itthon is elég aggodalommal tekinthetett a jövőbe. Gonosz idők jártak akkor, nagyon tanácsos volt tehát olyan ember szárnyai alá menekülni, a kinek jó szolgálatokat tehet a maga jogi tudásával s tőle viszont jóakaró védelmet remélhet. Siet is a régi érzelmi kapcsokat megújítani: asszonya is — úgymond — »gyakorta emlegeti ő kegyelmét s örömet is lenne közelebb hozzája«, ő maga pedig már »személy szerént is kívánna nála udvarolni« s »alázatosan bemutatni magát szolgálatjára«.

Az eddigi közleményekből csak annyit tudtunk, hogy Andrássy Miklós 1674-ben Gyöngyösinek és az Andrássy-udvarból vett második feleségének, nemes Görgei Juditnak az egrí káptalan hitelesített levele mellett 15 évre ezer forintért átadta anyai ágon reászállt csetneki házat minden hozzátartozókkal együtt¹ és hogy Koháry Istvánhoz 1674. okt. 21-én Krasznahorka-Várallyáról írt levele szerint ez év őszén már itt lakott, nyilván abban a helyreállított házban, melyet Andrássy 1684-ben úgy említ,² mint »puszta és akkor (midőn t. i. »ennekelőtte bizonyos esztendőkkel« száz tallér fejében a hozzátartozókkal átengedte Gyöngyösiéknek) éppen ruinában levő« házat. Egyéb adat híján — úgy látszik — ezekből következett Gyöngyösy László, hogy a költő az 1672—4. közé eső időt Ungban töltötte,³ bár ő közölte előbb, hogy Andrássyné már 1673-ban teljes hatalommal megbízott ügyvédei közé sorozza Gyöngyösit is.⁴

Az alábbi levelek világosságot vetnek a költő életének e homályos szakára. A decz. 2-iki bejelentés után bizonyosnak kell vennünk, hogy Bécsből hazamenet, még 1671 végén vagy 1672 elején, okvetetle-

¹ Irodalomtört. Közl. 1898. 88. 1. a kivonatban fenmaradt levelet közli Nagy Iván.

² U. o. 203. 1.

³ Protestáns Szemle 1912. 291. 1.

⁴ Irodalomtört. Közl. 1911. 477. 1.

nül útba ejtette Krasznahorkát. Az iránt sem lehet kétség, hogy Andrassy nemcsak a régi ismeretségnél, hanem annál fogva is szívesen látta a költő-ügyvédet, mivel ép akkoriban magának és második feleségének is sok ügyes-bajos dolga volt. Valószínű, hogy nem fogta ott rögtön, s Gyöngyösinek is voltak gyermekeivel és gömöri meg ungi birtokai körül elintézni való dolgai. Ezeket elvégezhetette még 1672-ben, ekkor történhetett az is, hogy az ungvári vásárcor a huszti sópénztárnok levelet hozott neki apósától, a miért aztán 1673-ban tanuvalató parancsot adtak ki ellene.¹ Gyöngyösy László nem mondja meg, hogy ez a vallatás az év melyik hónapjában történt. Az alább közlendő levelekből ki fog tűnni, hogy ez, ha nem mindjárt az év első hónapjaiban történt, akkor csak őszén történhetett. Továbbá ugyanezek a levelek lerontják Gyöngyösy Lászlónak azt a föltevését is, hogy »innen (t. i. az ungi tanuvallatás után) húzódott a költő csetneki házába«,² mert ezt csak 1674-ben kapta Andrassytól, még pedig nemcsak feleségének az Andrassy-udvarban szerzett jó szolgálatai, hanem a maga 1673-iki nagyon buzgó fáradozásai jutalmául.

Eddig ugyanis Gyöngyösinek csak 1679. és 80-ban Andrassyhoz írt leveleiből tudtuk, hogy ennek minden családi és vagyoni dolgaiba be volt avatva, s hogy ettől kezdve Thököly hatalmának lehanyaglásáig nemcsak jó tanácsokkal és sokféle utánjárással, hanem többször nagyobb összegű pénzzel is segítségére volt megszorult és üldözött urának. Mindezt részletesen felsorolja maga Andrassy is az 1684-ben kelt birtokbevalló levelében,³ de mivel ugyanitt régebbi (1674-iki) birtokbevallásait is megerősíti, csak sejtenünk lehetett, hogy Gyöngyösinek már 1679., sőt 1674 előtt igen jó szolgálatokat kellett tennie, hogy ura korlátlan bizalmát annyira kiérdemelte. S valóban az alábbi levelek (négy 1673-ból, négy 1674-ből, kettő 1675-ből) egytől-egyig Andrassy vagyoni, családi s mindennemű ügyeiben való buzgó eljárásáról és rendkívül odaadó szolgálatáról tanuskodnak. Az 1684-iki birtokbevalló levélben tehát Andrassynek szokatlan bensőséggel megnyilatkozó hálája nem négy-öt, hanem több mint tíz évi hűséges, sőt többször önfeláldozó szolgálat elismerése volt.

A levelek teljesebb megértése végett tudnunk kell, hogy Andrassy Miklós — a század elején még zálogban bírt, utóbb megvásárolt — Krasznahorka várának és a hozzátartozó uradalmaknak atyja után

¹ Gyöngyösy L. *A lázadó Gyöngyösy István* (Prot. Szemle 1912. 291. l.)

² U. o. 291. l.

³ Irodalomtört. Közl. 1898. 202. s köv. l.

már örökös ura, ki kétszeri házassága (Zichy Klára és özv. b. Pongrácz Mihályné Kerekes Erzsébet) révén is több birtokot szerzett, s mint a dynastia törhetetlen híve, előbb Montecuccoli seregében vitézkedett, majd a jászok és kúnok főkapitánya, végül Gömör-megye főispánja lett és 1676-ban bárói rangot kapott, — mindvégig távol tudta magát tartani mind a Wesselényi-féle összeesküvéstől, mind Thököly fölkelésétől. Legidősb fiát, Pétert, nyilván azért, hogy a fölkelőkkel való rokonszenvezés legtávolabbi gyanuját is elkerülje, már nagyon ifjú korában az 1675-ben kassai főkapitánynya lett Strassoldo s innét a következő években Leslie, Caprera s más császári tábornokok alá adta szolgálatba. Hűsége jutalmául, a kor szokása szerint, újabb birtokadományokat igyekezett szerezni, annál inkább, mivel több gyermeke is volt. Akkor, midőn a felvidéki üldözések megkezdődtek s 1670-től kezdve évről-évre több millió értékű vagyont kobzott el a kincstár a hűtlenségbe esettektől, birtok bőven volt, de ezeket a kincstár az udvar leghívebb embereinek is csak sok utánjárásra és rendszeren nagy áron adományozta.

Bocskay István, előbb zempléni, majd szabolcsi főispán és felvidéki nagybirtokos, mint az összeesküvés egyik főrészesze, Szuhay Mátyással, Szepesy Pállal s másokkal Erdélybe menekülvén, birtokait szintén lefoglalta a kamara. Andrassy Miklós szeretett volna ezekből néhányat megszerezni. Ennek jó végre juttatása végett, másrészt feleségeinek öröklött birtokai és ingóságai átvétele s az ezzel kapcsolatos ügyek lebonyolítása érdekében eszes és jogi ügyekben jártas emberekre lévén szüksége, Gyöngyösi ajánlkozása éppen alkalmas időben jött. Nagyon valószínű tehát, hogy a költő-ügyvéd, mihelyt elrendezte magánügyeit, talán már 1672 végén, de 1673 elején bizonyosan Krasznahorkára költözött s mint magányos özvegy ember, egyelőre valószínűleg a várban lakott. Néhányszor már bizonyosságát adhatta ügyességének, mert 1673 elején Andrassy né Kerekes Erzsébet a jászói convent előtt tett nyilatkozatában:¹ maga — úgymond — nem járhatván több megyében fekvő birtokai után, az ezek körül való ügyek intézésére férjén kívül *Boros Péter* esztergomi kanonokot, továbbá Kerekes Menyhért (testvérbátyját), Jeszenszky Mihály, *Basó Mihály*, Gillány Illés, *Gyöngyösi István*, Kállay Pál és Kemecsey László nemesembereket teljes hatalommal

¹ Közli Gyöngyösy L. Irodalomtört. Közl. 1911. 477. l.

megbizottaivá választja, előre is beleegyezvén, hogy ügyeiben bármit tesznek, azt helyesnek tartja és elfogadja.

Erre a bizalomra, bár az alábbi levelek tanúsága szerint többen is dolgoztak Andrássyék ügyében, aligha szolgált rá jobban bárki is, mint éppen Gyöngyösi. A kamarai és peres dolgokra vonatkozó megbízáson kívül egy csomó házi és családi megbizással is ellátva, Gyöngyösi már 1673 kora tavaszán megindult Pozsonyba s ettől kezdve egész nyár utóljáig úgyszólván állandóan úton volt: Bécsbe, Nagyszombatba, Trencsénbe s Nyitramegye több helyére, a szükség szerint hol egyik, hol másik ügyben tudakozódván, informálván s egyezkedvén. Jó ideig vele volt Basó Mihály is s természetesen néhány szolgarendű ember, kiket küldönczökiül is használtak. A sok fáradságnak azonban ezúttal kevés eredménye volt. Már legelső (1673. jún. 9.) levelében azt írja haza, hogy asszonyának dolga a Pongrácz urakkal aligha pörre nem kerül, ura dolgában is »csak reménység alatt vagynak« s »jó kimenetel« későre várható, mert — úgymond — »az mostani időben kiváltképen késedelmesen folytak az eő Felsege kamaráin az magyar Instansok dolgai«. A pozsonyi kamara tanácsosai ígérnek ugyan, hogy jóindulattal fogják az ügyet, de mivel Majláth Miklós kir. jogügyigazgató véleményétől függ az ügy további sorsa, nagyon sürgeti Andrássyt, hogy az ígért lovat és medvebőrt mielőbb küldje föl neki jóakarata biztosítására. Andrássy el is küldi az ajándékot, de még így is nehezen megy a dolog, mert mint a III. számú (Basóval együtt írt) levélből kitűnik, a Bocskay-féle jószágokra mások is áhítoztak, s különösen sikerrel dolgozott Barkóczy István, ki az udvari cancellariától már leiratot is eszközölt ki a bacsikai és polyánkai jószágok fölbecslésére. Barkóczy valóban veszedelmes versenytárs volt, mert mint zempléni és szabolcsi főispán a császári hadakkal együtt nagyon serényen buzgólkodott az 1672-től kezdve erdélyi és török segítséggel dolgozó kurucz fölkelők elnyomásában, sőt a hajdúságot átcsábítván a császár hűségére, egyenesen az ő érdeme volt, hogy a kurucz hadak kénytelenek voltak visszahúzódní a hódoltságba és Erdélybe. Mivel a kamara roppant nagy összegre, 100 ezer tallérra becsülte az egész Bocskay-jószágot, három memorandumot is szerkesztenek, kiemelvén, hogy Andrássy nem tart igényt az összes birtokokra. A szerdahelyi és kövesdi birtokokat körülbelül biztosítottaknak látták már, mikor kitűnt, hogy a szerdahelyit Barkóczy is szeretné megnyerni. Azt ajánlják tehát Andrássynak, hogy menjen sürgősen Kassára s ott igyekezzék előre

megnyerni a kamarai urakat ; ügyvédi fufanggal kitanítják : mit mondjon és mit ne ; jó lenne Barkóczynak is írni s vele előzetesen megegyezni ; sőt utólag még azt is ajánlják, hogy igyekezzék megnyerni ügyének a kassai jezsuitákat s ezek útján eő Felsege gyóntatóját s más, hozzá »közelebb járókat« is. Maguk addig Pozsonyban és Bécsben mindent elkövetnek dolgai jó végre juttatásában. Bécsbe maga Gyöngyösi ment fel s bár a cancellarián jól végzett, mivel még jó ideig eltarthat a dolog, neki pedig asszonya pere miatt vissza kellett jönnie, az ügy további sürgetését egy bécsi ügyvédre bízta, kit a cancellarius és Zichy is jól ismertek. De ott is ára van a munkának ; a cancellariai titkár megiratja, hogy száz tallér tiszteletdíjat vár azért, hogy »a dolgoó jó rendbe vette«. Majd kiváltván Pozsonyban Andrássy első feleségének zálogban volt ékszereit, aug. 30-án írt IV-ik levelében jelzi, hogy Trencsénmegye északi részébe igyekszik, hogy szept. 9-én a Pongrácz urak terminusán jelen legyen a Pongrácz-Kerekes-féle ügyben június végén (I. II. lev.) kötött előleges egyezség tárgyalásán, — aztán haza készül Krasznahorkára.

1674. április havában folytatja a munkát s május 4-ikén kelt második levelében (az első nincs meg) beszámol arról, hogy Pozsonyban a Zichy-testvérekkel mikép osztozott meg igazságosan és méltányosan a velük közös Zichy- és Baranyay-féle hagyatékon : a hátramaradt értékes ingóságokon és aranypénzen. Nagyobb gondot adott Gyöngyösinek a fekvő-jószágok felosztása, mert Vedrődön és Hodin kívül a többi dirib-darab vagy zálogban van ; szeretné, ha ezek elosztására maga Andrássy is feljönne. A Bocskay-ügyben is tovább dolgozik ; már két memorandumot adott be : Pozsonyban — úgymond — »jól vannak az urak disponálva, csak Kassáru el ne rontsák« ; azért most is utasításokat ad, hogy Andrássy mikép igyekezzék a kassai kamara véleményét irányítani. Június 15-iki (VII. sz.) levelében a további fejleményekről értesíti urát, azt tanácsolván neki : vegye meg a fiscus részét is, hogy biztosabban megkapja azt, a mire vágyódik, kivált ha sem az atyafiak, sem a kamara nem akadékoskodnak az alkunál, — »az rebellisek excursiói pedig engedik végben menni« a dolgokat.

A rebellisek azonban előbb is, később is sok zavart okoztak a felvidéken, s növelték a bajokat a protestáns-üldözések és török beütések is. A protestáns templomok erőszakos elvétele 1671-től kezdve napirenden volt ; még nagyobb arányuvá lett az üldözés

1672-ben, midőn Kollonics Pozsonyban, Pongrácz György váci püspök és esztergomi nagyprépost Nagyszombatban, Bársony György váradi, majd egri püspök Nyitramegyében katonaság segítségével foglalták vissza a templomokat. Gyöngyösi mindjárt első levelében három zavargásról értesíti Andrássyt, melyek mind egyetlen vasárnap történtek. Szeniczen a protestáns templomot akarták elvenni; vásári alkalom lévén, valóságos harcz támad, melyben az összegyűlt néptömeg három papot, egy harminczadost és három muskátérost agyonver, de a népből is többen elesnek. Ugyanaznap az érsekujvári törökök, a kik, ámbár béke volt, Morváig és Sziléziáig elszoktak kalandozni, most a nyitrai püspök egyik falujára ütöttek, s a mit lóháton elvihettek, mind elvitték, visszatérőben pedig fölverték a fehér barátok elefánti klastromát, mindenütt azzal fenyegetőzve, hogy ha mielőbb be nem hódolnak, még rosszabbul is járnak. Mivel szalonnát is raboltak, azt hiszik, magyarok is voltak a martalóczok közt. Szintén aznap történt, hogy a nagyszombati deákság összetűzött a városi drabantokkal s annyira elverték ezeket, hogy kettő már meg is halt közülök. Valóban »igen fatalis dies« vala az a vasárnap! Sajnos, a következő években még gyakran ismétlődtek az ilyen jelenetek.

A protestáns elégületlenek, különösen pedig a papok és tanítók üldözése 1674-ben is tovább folyt, de a kuruczok sem maradtak adósak a visszatorlással. A Tisza-vidéken nagyobb csapatokba verődve, meg-megtámadták a felvidéki császári seregeket és a velük tartó labancz magyarságot, érzékeny csapásokat mérve egymásra s kegyetlenül dúlva és rabolva egymás vagyonában. 1675 tavaszán annál nagyobb erővel indult meg az ellenségeskedés, mert a bujdosókat az erdélyiek is támogatták, s Szabolcs, Bereg és Szatmár megyéket elárasztván hadaikkal, egészen Kassáig száguldoztak. Gyöngyösi június elején a rozsnyaiak társaságában Andrássyék sokféle megbizásával fölment az eperjesi vásárra, s innét írja IX. számú (1675. jún. 10-én kelt) levelében, hogy a vásárról hazatérő rozsnyai szekereket Licsérdnél kifosztották »a talpasok« (s aligha ott nem vészett az Andrássyék számára vásárolt és velük küldött holmi is), felverték Somost és Saczát s elhajtották Semsey Pál lovait és marháit. Mivel özv. Rákóczi Györgyné, Barkóczy István s mások falvait is feldúlták, Andrássynak is volt oka támadásuktól tartani, azért Kassára menekülve, magával vitte s úgy látszik, ekkor adta legidősb fiát, Pétert Strassoldo szolgálatába, ki már ekkor lett a júliusban

elhalt kassai főkapitány (Spankau) helyettese. Gyöngyösi is Kassára küldte biztos emberével a neki írt levelet. Andrassy később Pozsony táján tartózkodván, július közepén a kuruczok közt az a hír kerekedett, hogy — mint Gyöngyösi X. sz. levelében írja — »valami horvát és német hadakért ment volna oda fel«.

Gyöngyösi a közben, hogy ura és asszonya hivatalos dolgaiban járt, rendesen egy csomó megbízást is kapott vásárlásokra (Bécs, Pozsony, Eperjes). Ha pedig ura nem volt otthon, krasznahorkai gazdasági s mindennemű dolgaiban intézkedik, s igyekszik ura érdekeit megvédelmezni még a királyi dézmások és papok ellen is. (VIII. és X. lev.) A kisebb Andrassy-fiukat felviszi magával Pozsonyba s előbb Boros kanonok néjnjénél, utóbb a convictusban helyezi el őket, örömmel értesítvén atyjukat (V. sz. lev.), hogy jól tanulnak.

Bár ennyi megbízás, adás-vevés, zálogváltás stb. mellett sok pénz fordult meg Gyöngyösi kezén, ura vagyonával nemcsak takarékosan, hanem szinte fukarul gazdálkodik, az Andrassy-örökségből fölvelt aranyokra pedig úgy vigyáz, hogy legnagyobb szükségében sem nyúl hozzájuk. Mindjárt az I. sz. levélben úgy elspáncodik, hogy milyen sokba kerül úton való hosszú járásuk-kelésük, mert, »itt — úgymond — mindenütt vendégfogadóknak kell élnünk, ott pedig pénz nélkül semmit sem adnak«; a maga személyével nem sokat törődik, inkább koplalna is, csak ne kelljen ura pénzét fogyasztania; de Basó Mihály uramnak legalább »étele s itala dolgában« némiképp kedveznie kell, mert Andrassy kedvéért »sok maga dolgát mulattya most el«. Basó Mihály tekintélyes jogászember lehetett, kivel együtt fáradoznak Andrassy dolgaiban s a földolgokban sokszor csak ez ír »az úrnak«. Szolgálatkésztségük akkora, hogy — főképp Gyöngyösi — még arra is vállalkozik, hogy Andrassyné egyik »Frauzimmer«-ének lakodalmát kitarja; a lány anyja ugyanis nagyon sürgeti hazaküldését, mert a gyűrűváltás megvolt már az ifju legénynyel, kinek érdekében gr. Erdődy Kristóf is írt Andrassynénak; ha — úgymond — több évi szolgálata után a lányt hirtelenében nem tudnák »becsületesen« felkészíteni, arról is gondoskodnak, csak küldjön az úr pénzt a bevásárlásra.

Andrassyné »Frauzimmerei« közt Gyöngyösi a maga számára is talált feleséget: nemes Görgei Juditot. Midőn Andrassy Miklós már idézett 1684-iki birtokbevalló levelében felsorolja Gyöngyösi rendkívüli szolgálatait, — »az ő kegyelme kedves házas-társának, nemzeti Görgey Judith asszonynak, elsőben jó emlékezetű néhai

édes felesége Zichy Klára mellett, azután Annika leánya, végre mostani házas-társa Kerekes Erzsébeth körül is számos esztendőök által dicséretes magaviselését, fáradságos forgolódásit és hű szolgálatját¹ is hálásan emlegeti. A krasznahorkai anyakönyvből tudjuk,¹ hogy Görgei Judith »G. Dni Stephani Gyöngyössy consors charissima — 1691. die 12. Maji sepulta est, annorum 36.« Ha tehát halálakor 36 éves volt, akkor 1674-ben, mikor Gyöngyösi elvette, 19 éves hajadon lehetett, s így gyermek-lánykorában kerülhetett az Andrássy-udvarba, mert csak így szolgálhatta Andrássy mindkét feleségét (a 2-ikat a Thököly-fölkelés keserves éveiben bizonyára még asszony-fővel is) oly módon, hogy hálára kötelezte a családot.

Bármily érdekesek és jellemzők ímez eddig ismert adatok, arra nézve homályban hagynak bennünket, hogy Gyöngyösi voltaképpen mikor vette nőül Görgei Juditot, mert Andrássynak a csetneki ház- és birtokra nézve az egri káptalan előtt 1674-ben tett bevalló nyilatkozata, melyben már mint Gyöngyösi feleségét említi, kivonat lévén, nincs megemlítve sem a hónap, sem a nap. Az alábbi levelek erre nézve is nyujtanak némi tájékozást. Gyöngyösi ugyanis I. sz. (1673. jún. 9-én kelt) levele végén azt írja, hogy Basó uram »őö kegyelmének nagyob oka vagyon házához sietni, noha én is eörö-mesteb volnék Krasznahorkán mint itt«. (1673. első felében tehát már ez volt állandó tartózkodóhelye, otthona.) A IV. számú (1673. aug. 30-án) pedig így végzi: »Énis ott (t. i. a trencsényi felvidéken) el végezvén az dolgokatt, az után onnét már egyszer valaha vissza megyek az kegyelmed szolgálattyára«. Ezekből kitünőleg Gyöngyösi, ha félévi hányt-vetett élet után szívesen vágyódott is már haza, ekkor még semmi esetre sem lehetett házasember, bár okvetetlenül ismernie kellett már Görgei Juditot. A következő 1674-ik év május—június havában sokat betegeskedvén, VI. számú, máj. 21-én Ved-redről írt levelét így végzi: »Jutka legyen job egészségben mint én«. Ekkor tehát már házasember, ki nyavalyás állapotában, a messze távolban otthon hagyott feleségére gondol. Mivel 1674. máj. 11-én kelt levelét Nagyszombatból írja s bevezetésül azt mondja, hogy már »az elmúlt postai alkalmatossággal is írt vala Pozsonyból« (Andrássy első levele már ápr. 22-én kelt), ezek a helyek pedig leveleiből kitetszőleg akkor ötnapi járásra voltak Krasznahorkától: legalább is április közepén indulhatott el hazulról, s bizonyosan nem rögtön esküvője után. Mivel pedig 1674-ben husvét vasárnapja a Gergely-féle új

¹ Közli Nagy Iván Irodalomtört. Közl. 1898. 206. l.

naptár szerint *márczius 25-ére* (az ó-naptár szerint meg éppen *április 19-ére*) esett, s nagybőjt idején a kath. egyházban semmikép sem tarthattak esküvőt: Gyöngyösi régi szokás szerint minden valószínűséggel *1674 farsangján* vagyis januárban (legkésőbb február legelején) vezette oltárhoz jegyesét. Andrássy Miklós tehát csetneki házát és földjeit Gyöngyösinek az előbbi (1673.) évben tanusított kiváló és hasznos szolgálatai s felesége érdemén is nyilvánvalóan *ekkor* adta zálogba, s *ekkor* adhatta nekik Krasznahorka-Várallyán »azt a pusztát és akkor épen ruinában lévő házát is a hozzátartozókkal«. Míg Gyöngyösi 1674 kora tavaszától július haváig Pozsony körül járt, azalatt rendbe hozhatták a házat (felesége az ő távolléte idején bizonyosan a várban lakott, régi úrasszonya mellett), s így az 1674. okt. 21-én Várallyáról Koháryhoz intézett levelét már ebben a helyreállított házban írta.¹

Az alább közlendő levelek Gyöngyösi egyéb viszonyaira nézve is vetnek némi világgosságot. Mikor Murányt a császári hadak foglalták el, 1670 augusztusában a kis Balogvár kapitányságát le kellett tennie, de mivel 1671-ben egész éven át az özvegy nádorné mellett volt s hazatérte után is sokfelé járt-kelt, ingóságai s egye-mása még mindig ott voltak, mert még 1673-ban is (I. sz. lev.) gondviselést kér azokra. — 1699. jún. 6-án Csetnekről gr. Koháry Istvánhoz írt levelében »régii kínos nyavalyáját« említi, mely miatt a környékbeli igen köves és rázós utakon csak »igen óva és csak rákháton kelletik járnia«. Ez a baja valóban »régii nyavalya« volt s nemcsak az öregség következménye. Gyöngyösi ugyanis már 1674. máj. 21-én (VI. sz. lev.) arról panaszkodik, hogy »az lovaglásra alkalmatlan« lévén, — »szekeren hordoztatja magát«; s mivel előbb is (már »seregbíró« korában), később is nagyon sokat volt kénytelen szekéren járnia, nem csoda, ha öregségére már ezt sem bírta.

Végül igen fontos adalékot nyújtanak az alábbi levelek Gyöngyösi költeményei keltének meghatározásához is. Koháryhoz írt 1674. okt. 21-én írt levelében restelkedve említi, hogy »a versekről tett régii ígéretének illy későre tehet eleget«, de mihelyt Eperjesről hazajöhet, — »a' leszen első dolga, miképen tandem aliquando megküldhesse azon verseket.«² Most már tudva, hogy Gyöngyösi 1674. kora

¹ A rozsnói r. kath. plébánia régi anyakönyveiben is találtam egy rájuk vonatkozó adatot: »1675. in aprili — 11. Baptisatur infans Clara Caspari Balok et Cons. Susannae Uyhazi. Patrini Casparus Zontog et Juditha Georgij G. D. Stephani Gyöngyösi Consorse.

² Az *Adalékok* (Thaly K.) I. k. 313. l.

tavasztól nyár derekáig úton volt, érthető, hogy nem volt ideje lemásolni azt a mindenesetre nagyobb költeményt, mely korábbi föltevésém szerint¹ valószínűleg *Kemény János emlékezete* volt. — Gyöngyösi ismeretlen költeményeiről írt akadémiai értekezésemben² azt is fejtegettem, mikép kerülhettek ezek s a *Kemény János emlékezete*nek az 1693-iki kiadásnál régibb kézírata Gosztonyi Antal pozsonyi kamarai tisztviselő s utóbb harminczados tiszt kezeihez. Az alábbi leveleket értekezésém írásakor még nem ismerve, csupán az addigi közlemények alapján mertem már következtetni, hogy Gyöngyösi 1671. februártól júniusig Pozsonyban tartózkodván, egy-két kisebb költeményét már ekkor ott hagyhatta valamelyik ismerősénél, később pedig, különösen az 1681-iki hosszú soproni s az 1687-iki pozsonyi országgyűlések alkalmával a verskedvelő Gosztonyinak lehetett alkalma megismerkedni a már akkor ismert nevű költővel. Az alábbiakból most már tudva, hogy Gyöngyösi 1673-tól kezdve mily sűrűen megfordult Pozsonyban s mily fontos ügyekben érintkezett — bizonyára a következő években is — a kamarai urakkal, szinte egész bizonyossággal föltehetjük, hogy nemcsak az elnöknek és tanácsosoknak, hanem a fiatalabb tisztviselőknek is igyekezett vizsontszolgálatot tenni, s így Gosztonyinak is megszerezhetette azt az örömet, hogy még ki nem adott költeményeit elküldötte vagy elvitte neki lemásolás végett. — Megerősítik e levelek azt az *Igaz barátság tükrének* drámai formájára vonatkozó föltevésemet is, hogy Gyöngyösi »lete derekán nagy városokban és Bécsben is többször járván, lehetett alkalma színelőadásokat látni« stb.³ Sőt most már hozzátehetjük, hogy e színműnek szerelmi boldogságtól áradó jeleneteit valószínűleg 1673—74-ben írta, midőn Görgői Judittal megismerkedve, ennek jegyese, majd boldog férje lett. — Idézett értekezésemben többször is említettem,⁴ hogy Gyöngyösinek 1672—1678 közt »csendesebb ügyvédi elfoglaltsága mellett több éven át tartó nyugalma« volt, a midőn »másodszor nősülve új családi tűzhelyt rakott, s az előbbi pár év alatt átélt politikai zaklatások után szinte menekült a magánélet csendjébe s a költészet enyhet adó berkeibe«. Ennek az alábbi levelek annyiban ellentmondanak, hogy a költőnek — legalább 1672—5-ig — nem volt éppen abszolút nyugalma ; de bizo-

¹ *Gyöngyösi ismert és ismeretlen költeményei* című, 1911. okt. 2-án felolvasott értekezésemben. Akad. Értek. I. oszt. XXII. 4. sz. 7. l.

² U. o. 38. l.

³ U. o. 68. l.

⁴ U. o. 5. és 9. l.

nyitottam azt is, hogy a *Kemény János emlékezete* írásához már a murányi udvarban hozzáfogott,¹ a folytatást és befejezést aztán, ha máskor nem volt ideje, régi szokása szerint, szekér hátán is írta, mint a *Murányi Vénust*, melynek előszavában maga mondja, hogy »nagyob részrül úton, s-sok értetlen Csöcselék kiáltásával zaygó szállásokon« vagyis vendégfogadókban írta.

Lássuk már a leveleket egész terjedelmükben.

I.

Gyöngyösi István Andrásy Miklóshoz.

(Trencsényi hévviz, 1673. június 9.)

Mint Uramnak,

Alázatos szolgálatomott ajánlom kegyelmednek. Tegnap érkezvén ide, az szabadosokat im haza küldöttem, hogy annival kevesebb költséggel lehessünk, mint hogy magunknak innét megent vissza kelletik megent P. sonyban s onnét talán Bécsbenis mennünk, máris pedig költségünknek fottán kezdettünk lenni. Irja ugyan kegyelmed, hogy ha meg fogyatkozunk költségbül, valamely emberséges embertül kérjek költsön, az kit probaltamis immár, de senkit nem találhattam mást, az ki ajánlotta volna magátt, hanem Boros Uram,² mert böcsülletes ember s kegyelmednek igaz jóakarója, teve olly oblatiot, hogy az menire érkezhetik, ha megh szorulunk eörömost succurral szükségünknek, az mint eöttven, hatvan forint reméllem, kijs telik eö kegyelmétül, annival inkább hogy egy néhány nap alatt megh fogh indulni Kassa felé az nemes Esztergomi káptalan széplaki jószágának megh tekintésére, az melly uttyában nem kétlem, megh fogia kegyelmedetis látogatni, és akkor, ha mi költsön veszünk itt eö kegyelmétül, megh téritheti kegyelmed eö kegyelmének. Annyit ugyan nem ád, hogy ha pörre kell Aszszonyom eö kegyelme dolga, hogy az Procorokatt s más ahoz szükséges Espensakatt be érhessük véle, hanem onnét hazul kell arra kegyelmednek succuralni, az mint hogy Director Maylat Uramnakis³ vagy az Lovat az medve bőrrel (az mint eö praetendallya reghi igireti szerént) külgye megh mennell hamarabb kegyelmed, avagy más Contentumára valo honorariummal kedveskedgyék, mert a nélkül, úgy látom, megh fogh ott az kegyelmed dolga kereke akadni, noha mi elég ajánlasokatt tészünk nagy assecuratiók alatt, de mind addigihis igen Tamás azokban, valamigh szemével nem látongya, nemis hiszem, hogy a nélkül szolgállyon kegyelmednek; ha most pedig félben hadgyuk

¹ U. o. 6. l.

² *Boros Péter* esztergomi kanonok a pozsonyi káptalanban, ugyanaz, kiröl Andrásyné 1673-iki megbízó levelében szól; a családnak — úgy látszik — régi bizalmas embere.

³ *Mayláth Miklós* a királyi jogügyek igazgatója.

azon kegyelmed dolgátt, nehezebb leszen annak utanna megent ujonnan felvenni, s alig leszen ugy valami belőle, noha mostanis csak remensegh alatt vagyunk, ugy mind azon által, hogy ha valami nem remélt akadály megh nem gátollya, az minemű folyásában vagyon, jo ki menetelét várhatyuk, ha későreis.

Az Vásárlásoknak szükségessébb részétt eörömet megküldöttem volna ezen szabadosoktul, de nem ösmertem olly embereknek, az kikre reá bizhattam volna, tudom, nemis vitték volna haza kár nélkül, mert ezek semmire kellő emberek; azon lészek, hogy Boros Uramtul el küldgyem, ha reá érkezhetem, addigh Nagy szombatban vitetnem, az migh eő kegyelme megh nem indul, mint hogy Posonyban vagyon azon vásárlás, ha pedigh eő kegyelmétüll el talalna maradni, magam viszem megh, fel szabaditván Isten az itten levő dolgoktul, az mellyek miatt való késedelmünk nem keves pénzétt profundaltattya velünk kegyelmednek, mellyet bizony magamis sajnálok, de nem tehetek rola, mert itt mindenütt vendegh fogadokban kell élnünk, ott pedigh pénz nélkül semmit sem adnak; ha csak egy helyben lehetnénk, olly Compediomban vehetnénk ugyan ételünkett, hogy kevesebbet kellene erogalnunk, de az szüntelen ide s-tova való járás azt nem engedvén, egy s-más helyenis nem kevesett kelletik költenünk, Basó Uramnak¹ kiváltképen (az ki az kegyelmed kedveert sok maga dolgát mulattya most ell) kedvezni kelletvén, az menire lehetséges, étele s-itala dolgában, az magam személyére keveset hajtanék, koplalnék inkább, mint superflue csak egy pénzétis el költeném kegyelmednek, noha igyis sokszor fél koplalás jo lakásunk, mint hogy pénzen sem találhatunk sok utazásinkban mindenüt, az mi kellene. Itt uram hidgye ell kegyelmed mi raytunk semmi sem mulik ell, valamit megh tudunk cselekedni, mindent megh cselekedvén, de mint hogy, az mint maga jól tudgya kegyelmed, késedelmesen folynak az mostani időben kiváltképen az eő Felsége kamaráin az magyar Instansok dolgai, mijs későre vihetünk, ha vihetünkis valamit végben; az melly kegyelmed dolga, az szerént az Aszszonyé eő kegyelmejeis, mi terminusokban legyen hic et nunc, azaránt Basó Uram bőven és voltaképen irván kegyelmednek, referalom magamat azokban az eő kegyelme levelire. — Ilonkának Aszszonyom eő kegyelme Frauczimerének az Anna ennek előtte harmad nappal gyött vala által hozzánk Hadosra,² declaralta voltaképen miben legyen az Leanyának dolga Radi Imre nevű iffiu legennyell, Groff Erdődi Kristtoff uram szolgáljával, instálván potenter s-az Istenre s-lelkemre kénszeritvén, irnék kegyelmednek, hogy kegyelmed küldettne fel az Aszszonnyal eő kegyelmével az leányát mennéll hamaráb, mint hogy sok alkal-

¹ *Basó Mihály*, kiről szintén szó van Andrássyné megbizottai közt az 1673-iki jászóvári levélben. Gyöngyösinél, úgy látszik, idősebb, tekintélyes úri ember, kinek kényelmeiről Gy. alább is nagy előzékenységgel gondoskodik.

² *Hados* (Hostina) kis falu Trencsén vmben.

matlansága vagyon az Uraktul miatta. Ugy látom, absolute aztis akarja az Anyya, hogy hozzá mennyen az Leánya az megh nevezett iffiu legényhez, azt állitván, hogy az Leányis szerette, szereti és eörömost hozzája megyen, csak az Aszszony eö kegyelme ne legyen akadalyoztatója, az mellyet hogy eö kegyelme ne cselekedgyen, könyörög, kéreti s-obtestallya per omnes Deos et Deas eö kegyelmett, az Leánynak az Anyya, mellyrül magais irt eö kegyelmenek. Irt Erdődi Kristoff uramis, mellyet én fel szakasztottam, első instantiaja kérés ugyan, de ha az nem fogh suffragalni, aligh ha más formában nem kezdik tovább az dolgott, ha az Aszszony eö kegyelme ugyan impediálni akarja az Leány oda adását az Legénynek, mert hogy mint hogy már györö váltás vagyon közöttök. Javallanám azért Uram kegyelmednek indulna az Aszszonyt eö kegyelmét arra, küldené fel az Leányt; ne lamentalni az Anyyais eö kegyelmére, az Leánnakis ha most tartoztatya szerencséjétt és jövendőben talám más nem találkozik olly hamar, ne adgyon töb melancholiára okott, az mint hogy talám mostanis azért böytöll annyit. Paraszt lovakat adván egy könyü kocsi eleiben, könnyen fel rándulha'nak Hadosra vele, alkalmatossabbis most fel küldeni, az migh az derék mezei munka megh nem indul, mint anak utánna, mert a miatt mind addigh nem léssen az Aszszonynak eö kegyelmének nyugodalma, valamigh fel nem küldi, mellyrülis Basó uram eö kegyelme bővebben ir kegyelmednek. Ha ugy parancsollya eö kegyelme, mi Hadoson csinálunk egy kurta Lakodalmat neki, ha pedigh annyi köntöse nem volna, hogy böcsülletessen küldhetne enny esztendőkigh valo szolgattyához képest haza, csak parancsollyon eö kegyelme azarántis és pénzt küldgyön, arrulis tehetünk itten s-mint hogy azon kivülis (kiváltképen ha az Directornak vagy lovat vagy más valami honorariumott fogh küldeni) valamely kegyelmed szolgáinak fel kellett mennél hamaráb gyöni utánunk, arra nézveis alkalmatossabban esnék most az Leány fel küldése mint máskor; mellyet jó Consideratióra vevén kegyelmed, ha lehetséges, meghis cselekedtessen az Aszszonyall eö kegyelmével.

Ezen az földön az elmúlt vasárnap igen fatalis dies vala. Akkor Szeniczen¹ az feir hegyen túl, az ott való és az szomszéd falukbul az akkori sokadalomra oda gyült kössegh, 12 Muskaterost, az ott valo Harminczadost Horvát Jánost, az ki sok esztendeigh szolgálta Pálffy Pál² Palatinust, és valami Sipeki nevü Catholicus nemes embert, megh ölték, 3 Catholicus Papott halalra vertek. Az Muskaterosok oltalmazván az menire lehetett magokott, eökis egynehányat megh löttek az kössegh közzüll, meghis haltak ugyan ott némelleyk közzülök. Mi okból indittatott az veszekedés közöttük, mint hogy azt ki egy ki más modon beszél, arrul bizonyost nem írhatok kegyel-

¹ Szenicz nyitramegyei falu a Fehérhegyen túl, közel a morva határhoz.

² Pálffy Pál 1649—55., tehát Wesselényi F. előtt volt az ország nádora.

mednek. Némellyek azt mondgyák, hogy Templom foglalást akartak volna az Paterek az Harminczadossal intentalni s-onnét indittatott fel az község, némellyek másképen beszélik. Ugyan azon nap Skacsánt¹ Cancellarius uram eö nagyságha faluját az Török fel verte. Az szent egyházban, s-az plebanian a szerént az szegény embereknek házaknál valamit találhattak, az mit lóháton el vihettek, mindent el vittek. Az Papott jól megh verték, embert s-más féle marhát sem vittek ugyan ell, hanem egy néhány lovat válogattak ki s-azt vittek ell Skacsánrul, megh parancsolván mind azoknak mind ott az hodulatlan szomszéd falvaknak, hogy mennell hamarab' beholduljanak, mert ha halogattyák, megent raytok győnek és akkor másképen bánnak vélek. Ugy vélekednek felőle, hogy magyarokis voltak volna az Törökökkel, mint hogy Skacsánrul sok szalonnátis vittek ell, s-mondgyák azt hogy Szobonya volt volna vélek. Viszsa menett Fakli uram Elephanti házát és az Feir Baratok² klastromátis fel verték, az mit maguknak valott találtak, azt onnetis el viven, egy szegény fratert megh szalasztottak, az mint beszélik, az töb Baratokat nem bántották. Meghis ugyan azon nap. Az nagy szombathi Deakok, az Város Drabantival öszve veszvén, egynehányat annyira megh vertek az Drabantok közzüll, hogy már kettő megh holt közülök. Az oda fell való dolgokroll itt semmit sem halhatni, ha mi olyak occurálnának, az melyly bátorságos vissza menetelünkött impedialhatna, kérem adgya tempestive értésünkre, nem annyira én reám mint Basó Uramra nézve, mint hogy eö kegyelmének nagyob oka vagyon házához sietni, noha énis eörömesteb volnek Krasznahorkán mint itt. Az Dirib Darab írásrul megh bocsásso³ kegyelmed, másképen nem írhattam, nem levén egyéb papirosom. Marad ezekell kegyelmednek

Az Trencseni hévvizben 9 Jun'j 1673.

Alazatos szolgaja
Gyöngyösi István m. p.

P. S. Mint hogy keves jóságocskám csak vagyon az mint vagyon, ott levő némelly szükséges dolgaim felöll az Baloghi Tisztartonak Biczoni István Uramnak írván, kérem alázatosan kegyelmedett bizonyos ember által ne neheztellye által küldeni Balogban,³ és az nyavalyás l...ota lovárais parancsollyon olly gondott viseltetni, hogy az másik lova után ne veszzen azis el nyavalyástul, az magam lovassát hattam volt ugyan azon lo mellett ottan, de nem tudom

¹ *Szkacsán* nyitramegyei falu, Zsámbokrét közelében, Pálffy Tamás nyitrai püspök és cancellár birtoka, a beütő martalóczok pedig minden valószínűség szerint az érsekújvári török őrsegből valók, kik ekkoriban Morvaországig el szoktak kalandozni.

² *Fehér barátok* a paulinus szerzet, melynek a nyitramegyei Alsó-Elefántban volt anyakolostora.

³ Gyöngyösi az özv. nádorné rendeletéből 1669 januártól 1670 augusztusáig a kis Balogvár kapitánya volt, a míg t. i. a német őrseg el nem foglalta; távozása után ingóságain kívül némi zálogos birtoka is lehetett ott.

nem állotté eddigh onnétt férre ; magát bocsátottam volna eörömetst haza az lovához, mert magam is bännám, ha megent kárt vallana nyavalvás, de itten sem lehetek nála nélkül.

Czímzés : Tekintetes es Nemzetes Szentkirályi Andrászi Miklós Uramnak etc. Uramnak eö kegyelmének sietséggel Írám Krasznahorka. (Gyöngyösi sajátkezű írása, pecsétje kivágva. Homonnai Gróf Andrásy-Ltár VIII. 29. 3. am. 1.)

II.

Gyöngyösi István Andrásy Miklóshoz.

(Pozsony 1673. június 27.)

Mint Uramnak

Alázatosan szolgálók kegyelmednek. Bartok tegnap előtt érkezett ide, békével és kár nélkül, meghozta mind az lovat, mind az pénzt. Pongrácz Püspök¹ Uram Luszinszki² uram dispositioja által accedálván az Amicabilisre, mára vagy on itten Terminusunk, ezen két óra után hozzáis kezdünk az tractához³; meheté valami végben, a vagy nem, első Postai alkalmatossággal értésére adgyuk kegyelmednek, ha Bartokott tovább Törtenne itten tartoztatnunk. Az Director éppen szent Iván napigh Continualván az Trencseni hew vizbeli förödését, ezideigh sem érkezett ide, hátra vagy on meégh opiniojais az kegyelmed dolgában. Szombatban⁴ mondgyák már most lenni, s onnétt óránként várják ide; mihelt el érkezik, praesentalom mingyárt az kegyelmed kedveskedését, s reméllem nem retardallya tovább opinioját, hanem transmittallya az nemes kamarára. Az Consiliarius Urak ajánlják minnyájan joakarattyokott. Csak az Director⁵ opinioja legyen ad favorem, jó végben menetelét remélhetni azon kegyelmed dolgának, mellynek sürgetésében mi sem hagyunk semmit hátra. Többet írnék, de az Aszszony eö kegyelmed dolgai körül kelletvén most szorgalmatoskodnunk, nem érkezhetem sem én, sem Baso Uram reá. Az itt valo Occurrentiakrul Szakmíri János Uramtul érthett kegyelmed, az ki most megyen innét haza, nem kétlem, szemben leszen kegyelmedelis. Marad ezekell kegyelmednek

Posony 27 Juny 1673.

Alázatos szolgálja

Gyöngyösi István m. p.

Czímzés : Tekintetes es Nemzetes Szentkirályi Andrászi Miklós Uramnak etc. Uramnak eö kegyelmének sietséggel Írám Krasznahorka. (Gyöngyösi sajátkezű írása. Homonnai Gróf Andrásy-Ltár VIII. 29. 3. am. 1.)

¹ Báró Pongrácz György váci püspök s esztergomi nagyprépost.

² Luszinszky Sámuel, Pongrácz Julianna első férje s így osztályos atyafi Andrásynéval.

³ Ez az egyezés másnap létre is jött, de Pongrácz Ferencz miatt ősszel (l. a IV. lev. végét) még egyszer össze kellett jönniök. Az 1673. jún. 28-án kelt egyezséglevél a gr. Pongrácz-család bashalmi levéltárában. 28. csomó, 100. sz.

⁴ Nagyszombat értendő.

⁵ Majláth Miklós, kir. jogügyigazgató.

III.

Basó Mihály és Gyöngyösi István Andrásy Miklóshoz.

(Pozsony 1673. július 14.)

Alazatos szolgálatunkat ajánljuk kegyelmednek, kivanvan szerencsés jó egészségben és boldogh szerenczes állapotban találhassa levelünk fejenkent kegyelmeteket.

Az mint egy nehany eléb irt levelünkben megh irtuk vala Uram kegyelmednek, sok joakaroj biztatasara kegyelmednek, a Bocskai jorzagban ¹ valo dolgaiban elseö tekintetel valoban fenleö ² jo remensegünk nyujtatot vala, annyira hogy naprúl napra oly remensegh taplalt bennünket, hogy csak reövid üdö alatis regen kivant jó végel eörvendeztetyük megh, Isten haza viven bennünket, kegyelmedet, a mint hogy reghtül mostis biztatnak jó remensegel kegyelmed joakaroj; experialván mind az által naprul napra a dologhban nagyob involutiojat, úgy lathyuk, úgy bele gazoltunk a dologhban sine lesione existimationis simpliciter a dologh mellöl el sem mehetünk, dolgainknak és penigh kivalkeppen hamar ideö alat jó vegevel csak vekonyan biztathatyuk magunkat, szaporodvan kivalkeppen naponkint azon joknak competitori, a minthogy Barkoczi Istvan Urnak mindenek felet igen szerenczessen kezdett instantiaja folyini, tegnapi erkezet megh az Aulicarul szolgaja, ki az nemes Camarara Decretumot hozot, mellyet úgy hiszem s nincsenis külobben, ma inditanak megh a' Nemes Szepesi Camarara, akarvan voltakeppen informaltatni az Meltosagos Aulica magat, Bacskai es a Polyankai ³ jorzaga Bocskainak mire becsültetet, kibül úgy remenlem s remensegem sem hiszem az irant megh csallyon, már Barkoczi Urnak, azon két rendbeli javai vadnak igirtetve Boczkainak, mellyeket mindaz által nem szinten latom bene contentusnak lenni urgealvan, hogy a két Bekrek,⁴ kiket eö Felsege el vet tüle, sokkal teöbet tet volna sarczok; gondolom, ha jó informatiot obtineal a Nemes Camaran, a mely existimatioban van most az az ember, tovabis nem kevesse gatolhatja jó folyasat kegyelmed szep igassaganak; igen szüksegessnek itilenök azért lenni, ha minden dolgait kegyelmed felre teven, sietsegel be fordulna Cassara, es az Urakat disponalna in suam partem, exageralvan szep igassagat a Nemes Szepesi Camarannis, de pro interim az utolso Cassai actust mentül mélyeben

¹ *Bocskay István* előbb (1667) zempléni, majd (1669) szabolcsi főispán a felvidéki elégületlenek egyik főembere, az összesküvök vezéreinek elfogatása után Erdélybe menekült; birtokait a kamara lefoglalván, azokat Andrásy Miklós s Barkóczy István zempléni főispán igyekeztek megszerezni.

² *Fenleö* = fénylő, ma is: fényes reménység, szerencse.

³ *Bacskó* Gálszécs mellett Zemplén vm., *Polyánka* amattól nyugotra a kassai útban.

⁴ *Bekrek* valószínűleg az Abauj-Torna vmben fekvő két *Berehalja* a Hernád mentén.

temetven es arrul semmi alkalmatosagal let kisseb emlekezetet sem teven, mely it mind ezideighis meg holt allat, mas kint félő, oleum et operam perdamus; ha nem hasznalna, nem artana irni Barkoczinakis, ne kivannyon mas igaz verek velejevel elni, hiszen talal eő Nagysaga mas jokatis, ha ugyan csak Bocskai javaira vagyodik, am Parro¹ s Polyanka előtte van, mellyekis szep joszagok, talan compungaltathatik lelkiismeretiben es teszen valami cessiot Baczko es Szerdahely² reszerül; el kellene azt is kegyelmednek hitetni a Nemes Camaraval, hogy azon Portiok, mellyek subiacealnak a' kegyelmed es Interessatusi praetensioinak, nem involvallyak az egesz Bocskai joszagot, mert Uram it szaz ezer tallerra becsüllik egeszben azon jokat; mi mar három memorialisunkal declaraltuk magunkat, hogy nem praetendallyuk az egesz Bocskai joszagot, hanem praecise csak azokat, mellyek specifice a Contractusban vadnak inseraltat an, melyben Baczkois incorporaltatot. Mind az által mindezekben oly caute es tapogatvan kellene jarni kegyelmednek, a mint iram, az utolsó actusnak let kisseb emlekezeti fen ne forgana, nem artana az Contradictiotis ha ki nem vete volt, de igen csak azt kivenni, ne lenne semmi hire, kirül bizony magam szivessen kivannek beszellenem kegyelmede¹, mert a' dolognak mindenkeppen valo secretumat megh nem irhatom kegyelmednek, könyvre telven levelem, ha mindeneket pennara tennek. Nem keves fogyatkozásunkal let Kallay Uram³ itten valo aitaianakis nem tudasa, bizony bár eő kegyelme memorialissiban párokat adot volna, mert a' mint rebesgetik, nagy dologh, ha eő kegyelme sollicitatiojaban küleöneös utat nem követet tülünk, mégh edigh mijs ugy forgolotunk, hogy Szerdahely es Kövesd⁴ éppen megh van s tartatik a kegyelmed számára, noha Barkoczi Uram mindenek felet a' Szerdahelyi jokra aspiral, higye Uram kegyelmed semmit kegyelmed dolgainak promotiojaban el nem mulatunk, azon vagyunk mostis, holnap egyikünk Bécsben, masikunk a' Directorhoz fordullyunk, kire ujobannis pro saniori extrahenda opinione, ujobanis dirigaltatunk. Nem érne az első a medve bürnek csak a let kisseb körmitis, nem hogy a szep gyermek lovat, mellyetis amint eszre veszük digustanter vet el; ha az szükség penigh latyuk ugy hoza, hogy egyikünknek alá kelletikis menni, igen rövid nap postan ala kezdünk menni, tartvan attul, minthogy levelünkben nem expectoralhatyuk ugy magunkat, mint az it valo dolgoknak mi volta kivanna, ne talan a' kegyelmed instantiaja es informatioja is, küleöneösen a mieinktül kárt es disgustust causalyon inkab, mint sem valami nyeresetet s jüvendő hasznot importallyon, mindezekben penigh oly sietseget kelletik kegyelmednek forgolodni, hogy a Barkoczi Uram reszirul valo informatiot anticipalhassa, mert mas kint ha az irantis succedal eő Nagysága pro voto es secundaltatik

¹ Parnó zemplénmegyei falu.

² Szerdahely = Bodrogszerdahely szintén Zemplénben.

³ Kallay Pál szintén egyik meghatalmazottja Andrásynénak.

⁴ Kövesd bodrogközi kis falu Szerdahely közelében.

azon Nemes Camaratulis instantiaja, bizony dologh annalis nagyoban gatlodik megh kegyelmed igasságának folyamatya, es tsak a miben most vagyunkis, mikor erjük el, csak Isten tudgya; nem árt azonban kegyelmednek oly vigyazással is lenni es kivalkeppen a' Nemes Conventek s kaptalanokat ugy disponalni, ha Casu quo, kit mind az által még h ily hamar nem remenek, statutiojat akarna peragaltatni, tennek hirre kegyelmednek in tempore, az Contradictiot ne mulatna el; en in reliquo kegyelmednek innét semmit egyebet irni nem tudok, hanem kegyelmedet szerelmessivel együt az jő Istennek ajánlván, kivanom enegeye reövid időn latni jo egessegben Raptim Posony 14. Julij Anno 1673.

Kegyelmednek köteles alazatos
szolgai

Baso Mihály, mp.

Gyöngyösi István, mp.

P. S. Kerjük Uram kegyelmedet bennünket Kassarul genuine tudositani el ne mulassa.

P. S. Igen jonak itelnenk lenni, ha Pater Kecskemeti Uramat¹ magaval el viven, az Pater Jesuitakat disponalna es azok által az it valokat es eö Felsegehez közeleb jaroakat, Confessariust es egy Capucinus Imre nevü Baratot.

(Eredeti, csak az aláírások sajátkezűek. Homonnai Gr. Andrásy-Ltár VIII. 29. 3. am. 2.)

IV.

Gyöngyösi István Andrásy Miklóshoz.

(Pozsony 1673. augusztus 30.)

Mint Uramnak

Alazatosan szolgálók s kevánok minden jokott kegyelmednek. Én tegnap előtt gyöttem le Beczbül, tegnap az Ur Zichi² Uram eö nagysagha mene fel, onnét akarván az Adam Urfitt Olaszországban bocsátani. Az mi hátra vagyon meégh az kegyelmed dolgában, kértem hogy azt segittse mostani fel menetel alkalmatosságávalis eö nagysággha, az kire elege ajánlottais magatt. En (ugy tettvén Cancellarius Uramnak) Exhibealtam az Aulican az itt való nemés kamara Opinioját, s magamnak az Pongracz Urakkal hatra levő dolgokra nezveis el kellettvén gyönöm, biztam egy böcsülletes ember Juris doctorra, Doctor Strell Uramra, az ki mind Cancellarius Urnak, mind Zichi Uramnak nagy ösmeretségében vagyon, s nekemis régi joakaro Uram, mint hogy ugy gondolkodik Cancellarius Uram

¹ Andrásy udvari papja.

² *Zichy István*, Andrásy Miklósnak első felesége, Zichy Klára után sógora, 1671-ig a pozsonyi kamara elnöke volt, de a miatt, hogy állítólag tudott az összeesküvésről és nem adta fel a részesekeket, elmozdították hivatalából.

felőle, hogy az Delegatorium Iudiciumra (melly mostanis Continual-tatik Beczben) ugyan ő nagyságha leven Praesese, transmittaltatik az Aulicarul azon dologh (noha nemelylek azt mondgyák, hogy nem) ha ugyan oda találnák transmittalni, és ott rendeltetnék ugyanon s valami vyiab obiectiok történnének emergalni, lenne mind azokra kinek megh felelni, mind az Aulican Urgealni, informaltamis en mindenképen azon dologban azon Doctor Strell uramatt. Ajánlotta magat Cancellarius Uramis, hogy ha oda kél, mingyart proponaltattya és valamiben tud szolgálni, szolgál s megh nem fogyatkozik kegyel-med az ő nagyságha joakarattyában. Azonban az én el gyövetelem után, mikor szinten az Ural Zichi Uramnal ő nagyságanál volnék, érkezék két levele ő nagyságanak egymás utan Beczbüll, az mellyek-ben edgyikében per tertias personas azt intimaltattya Feringer Uram az Aulica secretariususa, hogy az kegyelmed dolgátt immáris jó rend-ben vette, az másikában pedig mesterseges fogással az maga hono-rariumatt insinultattya, 100 tallért emlegetvén; ajanla az Ur ő nagyságha magátt, hogy fel érkezvén szemben lészen vele, és mind ott mind más szükséges helyeken miben hagyhattya azon kegyelmed dolgátt, első alkalmatossággal tudosittya kegyelmedet felőle, mivel ennekem innét már tovab kelletik mennem, s ferre leszek az level járások alkalmatosságatul; kerem pedig kegyelmedett, irjon maga is ő nagyságanak, mint hogy en továb nem sürgethetem, az mi még hatra vagyon azon dologh sollicitasaban, viseltye oly gondgyát ő nagysága, hogy az mit ennyi faratsagh és költsegh által csele-kettünk, az már ne maradjon károsan csak abban, hanem bar csak in illa parte, az mennyiben az itt valo nemes kamara atta pro voto opinioját, mennyen kivant végben. Noha talám valami moda-litasok által az harmad részétis segíthetni üdövel, mellynek alkal-matosságára kívánnya ő nagyságha, hogy az mely Expectativa felől ennek elötte kett izbenis irt kegyelmed, azt kegyelmed kerestetne fel és küldene az ő nagyságha kezéhez. Én az mint fellyeb iram, ezekre elegett kértem ugyan nagysághat, de ha kegyelmed magha is irni fogh, annál foganatosab leszen, mert ő nagysága is feledéken néha. Én valamit megh kellet cselekednem és megh cselekehettem, megcselekettem. Ha továb is olly szivesen látnak hozzá, reméllem nem leszen hejában sok költése kegyelmednek. Mikor szinten ezen levelemett irnam, küldi Posta mester Uram kezémhez 12 es 22 praes-entis datalt kegyelmed leveleit, 16 ejusdem Kassául költ Barna Uram levelevel edgyütt, azt üzenvén ő kegyelme, hogy már egy néhány naptul fogvást vannak nála, de itt nem létemben nem tutta hova dirigalni, az mellyekbeli parancsolattytis értem, de azokra sem irhatok most egyebet annál az mitt ezen levelemben irtam már kegyel-mednek. Ertvén azonban Boros Uramnakis itten létett, szemben voltam ő kegyelmévelis, megh adánk Angrano Urnak az penzt, de másképen volt az dologh hogy sem mint Boros uram informaltatott volt kegyelmedtül. Mert az függött 300 forintban atta volt megh holt Angranoné Aszszonyom az szegény Üdvözült Aszszony-

nak, s ezért 300 forintot kellett le tennünk, az mely arany Lancz pedigh Angrano Uramnál volt, arra tizen eött forintot vett volt fel azon üdvözült aszszony, megh attuk aztis eö kegyelmenek, es az Lanczott Boros Uram vette kezéhez, viszsza adván Angrano Uram az üdvözült Aszszony Charta biankajátt. Kerekes¹ Urammal tegnap voltam, eö kegyelme kettyszeres gyümölczözéséért Aszszonyomnak eö kegyelmenek két rendbeli ajandékott mondgya hogy készített, kegyelmednekis készen tartya az régen ígért Lora valo szerszamott az Pallossal, mellyekett meghis küldene eörömet, ha oly alkalmas-sagott es embert találhatna, az kire reá merné bizni. Én holnap innét Szombatban megyek az Püspökhöz az Aszszony eö kegyelme dolga végett, minthogy már el közelgett Pongracz Ferencz Uram ellen valo Terminusunk, az melly 9 Septembris léssen,² az mester ki vétele felöll kellett valamit végeznünk tempestive. Ugy tudom az migh én Béczben voltam, Lapsanszki³ Uram irt kegyelmednek Aszszonyomnak eö kegyelmenek tett Pongrácz Mihaly uram fassioja felöll, a mellett Pongrácz Ferencz Uramnak tett Pongracz György Püspök uram Cessionalisanak párja felöllis, a melyekett Baso Uram vivé ell magával, hogy azokatt kegyelmed fel küldené, mint hogy talán szükségesek léznek az Terminuson ; kegyelmed azért ha addig el nem küldi, az migh ezen levelem kegyelmedhez megyen, küldgye csak egyenessen Nediczére vagy inkább Varinban⁴ (az hova az mester protegalt) vagy hogy az terminus előtt bar csak egy nappal ottan lehessen, ne legyen azarantis valami fogyatkozásunk. Enis ott el vegezvén az dolgokatt, az után onnét már egyszer valaha viszsza megyek az kegyelmed szolgálattyára, ha az Toporcziak viszsza nem üznek megent ide. Adgya Isten jo egészségben találhassam kegyel-medett. Posony 30 Augusti 1673.

Kegyelmednek

Alazatos szolgálja
Gyöngyösi István mp

(Czímzés hiányzik, Gyöngyösi sajátkezű írása. Homonnai Gr. Andrassy-Ltár VIII. 29. 3. am. 3.)

V.

Gyöngyösi István Andrassy Miklóshoz.

(Nagyszombat 1674. május 14.)

Mint Uramnak

Alázatos szolgálatomat ajánlom s-kevánok minden kedves jokat. Az elmúlt postai alkalmatossággal irtam vala Posonybul kegyel-

¹ *Kerekes Menyhért*, Andrassy D. második feleségének bátyja.

² A június 28-iki elő'eges egyezésre nézve l. a II. lev. és jegyz.

³ *Lapsánszky János* a helytartótanács titkára, mint Pongrácz Juliannának, Pongrácz Ferencz unokahúgának második férje volt érdekelve.

⁴ *Nedecz és Varin* (ma *Várna*) trencsénmegyei falvak, Zsolna köze-lében, b. Pongrácz Ferencz birtokain.

mednek, de mint hogy akkori szorgos dolgaim miatt nem érkeztem úgy irni, az mint kevántatot s-az után az elebbi dispositiois megh változott nemely dolgokban, akartam ez uttal bővebben irni azok-rul kegyelmednek. Jollehet azért az mint azon levelemben irtam volt, az vala akkor elsöben végezve, hogy eléb Conscribáltassék mindenestül az jország, es azonban az levelekis perlustraltassanak s-az után oszollyon megh osztán az Res mobilis, mind azon által, az Urak másképen gondolkodván tovább felöle, ugy tették végre eö nagysagoknak, hogy akkori egy utokkal mennyen osztályra az Bécsbüil alá hozott, és Posonyban talaltatot Res mobilis, az mint hogy az el mult kedden annak osztályát elis végezőnk egy más között jo moddal és minden attyafisagtalankodás nélkül: mivel nem sok volt, fáratságh sem kevántatott sok hozzája, idegen Censorok sem voltak szükségesek, hanem magunkis végben vihettük, az ezüst mű probájára s-mérésére mind azon által egy ötvöst hivattunk volt. Én többet remélvén, hogy sem mint találtatot, az Urak eö nagysagoktul egy néhány izben serio pedigh kérdettem, ha ugyan nincsen e' töb annáll, hitekkal asseralván, hogy nem találtak, nemis tudnak többet, hitelt kellett adnom, nemis remélhetem, hogy valamiben tagadást tettek volna. Mi volt mindenestül azon Res mobilis, az ki már osztalyra ment, és mi jutot az kegyelmed részére, az annexakbul megh érti kegyelmed. Az osztalyban nem lehetett sem egy sem más félne' kedvezés, mint hogy mennél egyenlőbben és igazabban lehetett, ugy inteztük, elsöben három felé, meégh akkor senki nem tudván mely rész kinek jut, az utan czedulát vonván, az ki mely Numerusra talált szerencsére azt vette, es így sem egy sem más nem panaszkodhatik, hogy megh csalatot volna. Az mely függöben levö eöregh követ, szegeny Baranyai Uram magais nagyra böcsült, szép Raritasis, minthogy három felé nem parcial-hatni, azt Zichi Pál¹ Uram vette magához hic et nunc, Reversalist adván, hogy valamikor kegyelmed es Zichi Istvan Uram kevannyi fogja, előll adgya: azt intimaltattya mindazon által eö nagysagha én általam kegyelmednek, hogy azon követ erőmet megh tartaná, ki fizetvén kegyelmedet és Zichi Istvan Uramat in rata portione secundum aestimationem belöle; jelentett ollyatis, hogy az melly Szent Eörzebet Aszszony mosdoja kegyelmednel vágyon, azt mind szegény Baranyai Uram, mind Baranyainé Aszszonyom eö nagysaganak attak volna, sött az szegeny megh holt Aszszonyis, kínálta vele, hogy el hozza, mikor Krasznahorkán volt, tudván magais, hogy eö nagysagajé volna (az eö nagysagha szavait irom). Praetendálni lattatik azért azon mösdott, ugy mind azon által hogy más adna érette kegyelmednek, arra nezve az mint eö nagysagha mondgya, hogy propter Raritatem maradna az is az kő mellett, noha kár volna annak az krasznahorkai Tárházbulis ki esni, mind azon általl ha

¹ Zichy Pál és István Andrassy Miklós első nejének, Zichy Klárának testvérei s ezért osztotak az ingóságban.

kedveskedni akar kegyelmed eö nagysaganak vele, áll szabadságában, az mint elis várja én általam ezaránt az kegyelmed válaszáat. Az mely 3000 Tallert adot volt szegeny Baranyai Uram az szegeny Aszszonynak, arrul hasonlo levelet producaltak előttem mint az mellyet kegyelmed az én kezemhez adott, az kiben azzal ajánljak eö nagysaghok magokatt, hogy az nényyeknek hozzái k valo szereteteért s joakarattyáért az ezer Tallerat Condonallyák, az két ezerét pedigh ugy látom difalcaltatni akarják vagy egy vagy más onnét az osztályos dolgokbul. Az melly pénz osztályra ment, az mindenestül 1950 arany volt in specie, más féle pénzt nem találván sehöl egyebett, hanem itten ezer s-egy néhány száz forintot lencyel pénzül, az mellyet az Urak eö nagysághok hol mi pium Legatumokra, az Temetesre s-nemelly adosságok megh fizetésére is erogáltak. Az melly aranyak azért az kegyelmed reszere jutottak ugy mint eötvenes egy, tizes tiz, eötös tiz, edgyes négyszáz eötven, az ki mindenestül 650 aranyakatt teszen, azok in toto sem adaequalván az ket ezer tallért, onnét ki sem telhetik, egyebarántis job azokatt megh tartani, és másképen accomodalni azon pénzek refusioját, ha ugyan megh kell lenni. Posonybol eö nagysaghok Pál Györré, István Komáromban mentek, az mint mondották, lévén olly dolgok, az mellyek miat nem érkezhettek eléb az hátra levő dolgokhoz kezdeni, hanem az nap után : én ide gyöttem, hogy az ünnepeket itten töltvén, az után ki mennyek és minden jószágit szegény Baranyai Uramnak olly rendben es formaban Conscriballyam, hogy abbul csinálhassanak osztált, eö nagysagokis adjungalván magok emberit mellém. Nagyob gond leszen az joszagh megh osztásával mint az res mobilisekkel, nemis tudom mint lehessen ugy partialni, hogy mind az három resz aequaliter vehessen Contentumott; mivel Vedreden s- Hodin¹ kivüül mayd minden joszaga zalogos, abban pedig sok pusza és nemelly resze csak imit amot levő dirib darab portiok. Mindenik Vedredet affectallya pedigh. Én azon vagyok az mint meghis mondtam eö nagysagoknak, hogy elsőben oszollyon mind eörök mind zalogos egyenlőkepen három részre, az után ha ugy fogh tettzeni, és megh alkhatik egy mássall eö nagysagok s-kegyelmed, alkalmaztassák ugy az mint kedvek fogja tartani, vagy ki fizetvén edgyik az masikát vagy másképen contentálván. Én bizony valami legh job, azt igyekezem az kegyelmed reszerül minden tehetségemmel cselekednem, az mint elis hidgye, az mire elegseges vagyok, nem mulatok semmit ell, de mint hogy szegény Boros Uramis megh hala (az kit hogy kegyelmednek értésére adott volna, Langl Uramat kértem vala, magamnak akkor szent miklosra kelletvén mennem) megh vallom, terheskén esik egyedül magamnak fáradozni azon dolgokban, tartván attulis, hogy talám nem talállok kedve szerént szolgálni kegyelmednek, mellyre nézve inkább akarnám, ha magais jelen lehetne s-látná, mint egygyezhetne megh az atyafiakkal, s-azután

¹ *Vedröd* és *Hodi* pozsonymegyei falvak Galántha közelében.

se engemet se mást ne okozna, ha mi nem találna tettzeni, noha én semmiben egyebben nem ereszkedem, hanem csak az osztálynak egyenlőségére vigyázok; ha azért kegyelmed egyéb dolgaitul érkezhetne, s-fel rándulna ide, tudom, az attyafiakis kedvesen látnák, az mint sokat is emlegetik kegyelmedet, nékemis könnyebsegemre volna, mert nem kellene annyit hánnom vetnem s-fárasztanom elmémert, mit hogy cselekedgyem, hanem kegyelmedtől várnám, az mit parancsolna, azt cselekedném; s-annak alkalmatosságával az kegyelmed reszire jutott res mobilistis el vihetne, s-az fellyeb irt dolgokrul, s-egyebekrülis beszélgethetne s-végezhetne kegyelmed az attyafiakkal eö nagysagokkal. Mind azon által az Bocskai dolgott sem kell mulva hadni, melybéli mandatum nem kétlem, kezéhez jutot kegyelmednek, mért ha most iziben nem bánik vele, az után nem tudom, mikor érheti ell. Exhibealtathatte az mandatumott és az kassai kamaranis miben legyen azon dologh, eörömet tudnám; én Posonyban az oltais két memorialet adván az Consistoriumnak, ottan jól vannak az Urak disponalva, csak Kassarul el ne roncsák. Szükséggh azért ugy vigyáztatni kegyelmednek ottanis, hogy az farkában ne törjük az kost, mint hogy az mint hallom, Tarkaniné Aszszonyom javais Confiscaltattanak. Cautus legyen azarántis kegyelmed, hogy a menire lehatt, ne forogion fell az interessatus attyafiak neve máskepen, hanem csak in generibus terminis kiváltképen az kamarán, alkalmaztatván magat az mandatum tenorához. Ha vagy ezen vagy más dolgai miat nem érkezne fel gyöni, kérem tudositson felőle, azon felül megh irt dolgokban mit cselekedgyem, az mint arrulis, ha most el nem viheti, az aranyakatt, az ezüst müvet, s-az egyéb res mobilistis hova tegyem; az mellyekett mindenestüll egy ládában rakván, hattam most ugyan abban az bótban az Posonyi háznál, az mellyben volt, addigh az migh kegyelmed nem parancsol felőle. Vagyon meegh azon kivülis alkalmas dib-dab mind itt mind Posonyban, ugy mint hazak, kó sok, valami keves on mű, Cserép edény, dirib darab vasak és holmi rongyos szőnyegek, s-képek s-más affelék, az mellyek mindenestülis nem sok érők s-azokatis mihelt Isten az Urakat el hozza, el kell osztani minden félét. Legh töb Buzaja maradott szegény Baranyai Uramnak, mellynekis az Consignatiojat megh küldöttem kegyelmednek, de az réghisegh miat annakis nem keves része az mint mondgyák, semmire valo. Ha áros talalkozna, ott járjon az urak elméje, hogy az mi el kelhető volna benne, el adnák, talám az Leopoldvári Profonthazhoz elis adhatni valamelly részétt. Ha onnét addigh az migh ide leszek, fordulhatna valami pénz kezemhez, vagy megh vehetném ugyan az Committalt vásárlásokatt, de máskepen aligh ha el nem mulik, kevántatnék pedigh másrais költsegh, mert az gyermekeknek¹ is más szállást kell fogadnom s-odais mindgyárt pénz kell, Boros Uram nényénekis, az ki merő annyuk volt, és mostanis tartya eökött, kevántatik valami

¹ Andrassy Miklós ifjabb fiai: Pál és Miklós.

Bibolé, az aranyokhoz pedig nem eörömet nyulnék, az mint intacteis maradnak, ha az szükség reá nem szorit. Elgyöne kegyelmed avagy nem, kérem arrul bizonyos ember által tudositson mindgyárt, hogy tudgyam mind én mind az Urak magokat mihez tartani; el érkezhetik addigh, az migh az Levele'x perlustralatnak, ha kedve leszen az eljövételhez. Bufát és Kazell Jancsit haza bocsátottam, mint hogy én el lehetek most nálok nélkül, eök pedig itt valo késedelmekkel oda haza valo dolgokban maradnának hátra. Molnar Balaz Eöttcsét itt tartoztattam az lovaim kedvéért, mint hogy Szerdahelyi Uramatt más dolgokban kell foglal(kodtatnom), nem érkezhetik ugy az Lovaimhoz az mint kellene. Eötöd napra könnyen haza érkezhetnek, az mint reais feleltek, eött nap alatt viszont fel gyöhet ide az kegyelmed embere, az melly által elis várom válaszáat mind ezekre, mert az Postán igen el késnek neha az levelek, az mint hogy az kegyelmed 22 Aprilis datált leveletis csak te; napvettem; ha Continue Posonyban lehetnék, ottan hamaráb vehetném ugyan, de mint hogy ide s-tova kell járnom, későre jut kezemhez s-elis veszhett. Itt semmi olly occurentiak nincsenek, az kikirül kegyelmednek irhatnék. Az Gyermekök egésségben vannak s-jól tanulnak, jollehet most se bizonyos szállások s praeceptorok nincsen, de nem lesznek továb ugy, hanem mennél hamaráb alkalmaztatom eökött, ha alkalmatossab szállást nem találhatok hic et nunc, az Convictusban csak Vacatioighis. Zichi Pál es Zichi István uramék eö nagyságok ajánlják kegyelmednek szolgálattykatt, az Aszszony-nak eö kegyelmenek is; ha irni fogh kegyelmed, irjon eö nagyságoknakis, akarnám; ha Lessenei Nagy Ferencz¹ Uramnakis irna egy néhány szóval, hogy ha miben eö kegyelmehez recurrálnak az kegyelmed dolgaiban, lenne segítségell, mert az melly rendetlennek látom én az joszág állapotját, afféle emberek nélkül nehez leszen jo rendben venni az osztályt; eö kegyelme sok ideigh lévő itillő mester, s-tudvan az olyan dolgoknak rendit, szolgálhat. Gondolván, hogy talám kevántatni fogh, küldöttem egy requisitorium mandatumotis. Mint hogy Szelicska uramnak itt kell addigh lenni, az migh az dolgok végben nem mennek, azonban az mint mondgya, aligha meg nem fogyatkozik kenyérbül Monokon az cseléde, kegyelmedet kérem, committállya Vekei Uramnak, adgyon három vagy négy köböllel az feleségének, ha szüksége leszen reá, defalcalhatni fizetésébüll. Az melly signaturát tetetett szegény Baranyai Uram halálos ágyában szegény Boros Uram és más egy káptalanbéli személy előtt, eörömet meg küldöm vala azt is ezen alkalmatossággal kegyelmednek, az mint Expeditiobanis vétettem, az káptalan Notariussával s-már meghis vagyon pecsetelve, de két száz forintott kevánván érette, ott hagytam inkább, hogy sem mint azt megh adtam volna, mint hogy az nemis formale Testamentum, hanem csak jedzés forma

¹ *Lessenyeyi Nagy Ferencz* Wesselényi idejében nádori ítélmester, kinek főrésze volt az összeesküvés szövésében, de ezt elárulván, magát megmentette s befolyásos ember maradt.

memorialé s-olly az kire nemis látom szükségét az attyafiaknak. Az urak eö nagyságok ide gyövéen, ha láttuk, hogy pro aliquo lumine vel futura Cautela kevantatni fogh, kéntelen ki kell mind azon által vennünk, azonban talám az Tokajatis alá b verhettyük. S-továbbis a mi ollyak occurálnak, az mellyekrül tudositanom kell, el nem mulatom értésere adni kegyelmednek, kérvén, kegyelmed se késeltesse ezen levelemre adando válaszát, hanem tudosíttson mennél hamarab, maradván in reliquo

Tyrnaviae 11. Majj 1674.

Alazatos szolgálja kegyelmednek

Gyöngyösi István mp.

P. s. Ha fel nem gyöhetne magha kegyelmed, Azoknak az Aranyaknak s-ezüst műnek, mas fele dib dáb portekának el vitele vagy it valahol letétele felől el várom az kegyelmed parancsolattyát, az mint az töb dolgokrulis, mind azon által ha lehet, ne szánnyon maga fel rándulni kegyelmed.

(Cízmzés hiányzik; Gyöngyösi sajátkezű írása. Homonnai Gróf Andrassy-Ltár VIII. 29. 3. am. 4.)

VI.

Gyöngyösi István Andrassy Miklóshoz.

(Vedred, 1674. május 21.)

Mint Uramnak

Alazatos szolgálatomat ajánlom. Somosrul¹ 12 praentis datalt levelet ezen 2 ora tájban délután vettem az Gerencseri² postarul, mit irjon, értem. Mindgyárt menten mennék Posonyban, legh alá b ott az Kamarás Urakkal beszélgetvén, mit kellessék azon dologban cselekedni, az mint eddigh, ugy továbbis bizony jó szivel és minden tehetségemmel igyekezném promotealtatni, de másképen sem szakathatok magam egyedül sok felé, mert itt az jóságbanis sok dolgaim volnának, az ki pedig legh inkább akadályoztatt, az egészségtelenség, mert az mint az haza bocsátott szabadosok által megh irtam vala, meég az ünnepek előttis alkalmatlanul érezvén magamatt, az ünnep közben Purgatitot vettem, s-erett vágattam vala, az mellyet az mely effectusok ellen cselekettem, azokban láttatik ugyan valamire használni, de másképen az olta sokkal roszszabbul vagyok mint az előtt, s-annyira vagyok, hogy nem tudom mikorra,

¹ Somos sárosmegyei falu Eperjes és Kassa között; l. alább is.

² Gerencsér falu Nagyszombat mellett, a felvidéken közlekedő postaútban.

oda mehető haza erről a földről, mindazon által még eddigh (mint hogy az Lovaglásra alkalmatlan vagyok, szekeren hordoztatván magamatt) nem mulattam semmit el az kegyelmed dolgában, ez után sem, az migh birhatom magamatt. Most vagy két nap it kell magamatt kéntelenségbül Continealnom, uyiab orvosság vétele Compellalván az egésségtelenség. Ha Isten ahoz való erőtt ad, az jövő Penteken, ha éléb nemis, által vontatom Posonyban magamatt, es ott mind az Urral Zichi Urammal eö nagyságával, mind az Kamarás Urakkal kiváltképen az kik kegyelmednek jóakaroi, szolván, azok tanácsábulis valamiben hasznosan szolgálhatok, hidgye ell eörömet meg cselek szem, csak engedye az egésségtelenség. Azonban talám kegyelmednek is lézen valami Resolutiója az Kassai Kamararul, az kivel javallanám én inkább placide agalni egy kevés patientiával, mint hirtelenkedvén disgustalni és az által jobban meg akadályoztatni dolgait, mert onnét az uyiab uyab informatiokkal ide felis el ronthatyák az dolgokatt, az után ha az Terminalas tantisper haladnais, a migh vagy azt a Kamarát disponaltathatná kegyelmed, vagy másképen inditathatná szabad folyását dolgának, akkoris sat cito esset si sat bene, mert másképen nehéz most valamit ki venni az kamara kezébüll, hanem cum submissione. Azt írja kegyelmed, hogy alkura akarják kegyelmedet venni, ha olly alku lehetne az, hogy az Fiscus kezénél maradando harmadik részrül végezhetne kegyelmed jo moddal az kamarával, és vagy az egész jóságott sine decussione bocsátának mindgyárt az kegyelmed kezéhez, vagy hic et nunc nemis volna szükséges az Vice Ispany Juridicus processusa, ha a nélkül végben mehetne, az mint talám nem is volna tanácstalan ollyat intentalni, az nemes Kamarával, az mellyben mind azon által mások, az kik jobban értik az dolgot, hasznosabban tanácsolhatnak kegyelmednek. Szegény Baranyai Uram javai dolgaiban a minap bőven irtam, nem kétlem, vette levelemett, most sem irhatok meégh egyebett. Ha maga gyöhetet volna fel ide kegyelmed, igen jól esett volna, de ha Kassán secundalhatná dolgait, többet cselekedne ottan, mint itten, mert az mi itten vagyon, azt ezutánis meg talállya, másképenis bizony maga sem cselekedne abban maga s-gyermekei hasznara többet mint én, csak volna ugy egésségem mint kevántatik. A Gyermekes jo alkalmaztatással vannak az Convictusban, másképen csak egyre s-másra pénz kevántatnék et non habemus. Cancellarius Uram levelével mit kell cselekedni, meg látom, hogy hic et nunc magam inhihealhasam, aligh érkezhetem reá. 6. praesentis költ levelétis ell vettem. Ez utánis az leveleket csak Posonyban dirigallya, onnét, ha későreis (az mikor ott nem vagyok) de kezemhez jutnak. Pater Kecskemeti Uram eö kegyelme leveletis vettem, mellyet 12 praesentis ír Kassarul; ajánlom eö kegyelmenek szolgálatomatt s-kérem felettéb ne itellyen meg, hogy nem rescribaltam eö kegyelmének, mert bizony nem birom az írást, eztis Isten tudgya, melly nehezen irtam felettéb bágyat állapottal lévén az orvosságok után, sietnem kellett pedigh az írással az Posta napra

nézve. Az melly könyv felől parancsol eö kegyelme, ha megh vehetem, bizony megh veszem. Jutka ¹ legyen job egészségben mint én. Marad in reliquo

Vedred 21. Ma'j 1674.

Alazatos szolgálja kegyelmednek
Gyöngyösi István mp.

(Czímzés hiányzik ; Gyöngyösi sajátkezű írása. Homonnai Gróf Andrassy-Ltár VIII. 29. 3. am. 5.)

VII.

Gyöngyösi István Andrassy Miklóshoz.

(Pozsony 1674. június 15.)

Mint Uramnak

Alazatosan szolgálak: Somosrul 7, Eperjesrül 8 praesentis írott kegyelmed leveleit, ma akkor vettem, az mikor szintén megh akartam innét indulnom Nagy Szombatban, sietvén oda betegeskedésemre nézve, mert noha az elmúlt egynehány nap jobbacskán kezdettem volt lenni, mindazon által most megént uyiab alteratioimat érzem s-félek, hogy nagyob nyavalyam ne következzék, és itt ne kellésék maradnom, job alkalmatosságom levén Szombatban az nyögésre. De azonban, azon kegyelmed leveleire nézve megh tartozkozván, mentem mindgyárt az kamarás Urak közzül némellyekhez s-értekeztem, mi uyságh gyött megént Kassárul az kegyelmed Aquisitioja dolgában. Az mint végére mehettem, nem egyeb, hanem azt írják onnét, hogy kegyelmednek abban az Aquisitioban csak egy része vagyon, az töb rész másoké s-ahoz Tököli Miklós Uram is köz, azért tractálnának itten, és alkudnának megh véle az eötett illető részért. Hihető, ott jár elméje az Kassai kamarának s-kiváltképen Wolkra ² Uramnak, hogy az töb interessatus attyafiakkalis azért cselekednék, és végre az kegyelmed részétis vagy csere vagy más mod által, oda hoznák, és azt a joszagott Patakhhoz applicálnák. Azért nem ártana kegyelmednek az attyafiakatt idején disponálni, hogy alkuban ne ereszkednenek azon Kamerával, job volna inkább kegyelmednek, az Fiscus részétis megh venni, mint az joszágtul praemisso modo valamikepen el esni, mellyet kegyelmed megh hitt joakaroival közölhett, azt cselekedvén az után az melly tanácsosab. Mind azon által azon kamerának innét az mai Postán csak illyen válasza lett, az mint énnekem jelentették. Mint hogy már kin vagyon az eö Felsege parancsolattya, mennyen végben az Divisio elsőben,

¹ *Görgey Judit*, Gyöngyösi második felesége, Andrassyné kedvelt »Frauzimmere» volt s úgy látszik, férje távolléte alatt fenn lakott a várban.

² Gr. *Volkra Ottó* az 1672-ben Kassán felállított szepesi kamara elnöke.

az alkuvásokatt annak utánnais tractalhatni, reméllem azért, hogy nem Impediáltatik az Vice Ispany processusa azon Divisio dolgában az Kamerátul, csak az rebellisek excursioi engedgyék végben menni, és az Divisio után ne akadályoskodgyon megént azon Kamera az említett alku intentalásával, kiváltképen ha az attyafiai között valakinek kedve leszen hozza. Kegyelmed azonban tarcsa magát az mandatum tenorához, az mellynek némelly Clausulaival kiváltképen cum refusione expensarum alkalmasént erőssitheti dolgátt. Az el mult postán irtam az töb dolgokrul az kikirul kellett irnom, referalom azokban azon levelemre magamatt. Bécsben eörömet fel rándulok vala, de az egésségtelenség sem bocsát, pénzem sincs oda valo, az aranyakhoz nem akarván nyulnom. In reliquo az más postán írot levelemre el várván az kegyelmed válaszátt maradok

Posony 15 Junij 1674.

Alazatos szolgálja

Gyöngyösi István mp.

(Czímzés: Tekéntetes, Nemzetes Vitézleő Szentkirályi András Miklos Uramnak etc. Uramnak eő kegyelmenek. Eperies Soomos.)

(Gyöngyösi sajátkezű írása, teljesen ép gyűrtűs pecséttel. Homonnai Gróf Andrassy-Ltár VIII. 29. 3. am. 6.)

VIII.

Gyöngyösi István Andrassy Miklóshoz.

(Krasznahorka 1674. augusztus 30.)

Mint Uramnak Kegyelmednek

Alzatosan szolgállok. Az király Dézmási keményen viselvén Instructiojok mellet az Juhász gazdák ellen magokatt, az saytokat semmiképen nem akarják acceptalni, hanem in specie keványják s exigallyak is Gabonájok Dézmáját, az mint már az Körösieken s-Rutnaiakon¹ s-más némelly falubeliekenis megh vették s-már be is hordották, nemis hiszem hogy már mások igen legyenek hátra, hanem az kegyelmed Jószághabeliek, az mellyek mellet én mind levelek általl mind magam személyem szerént eleget instaltam, hogy regi szokások mellet hadnák megh eőkött, de Instructiojok mellől nem akarván recedálni, nem vihettem egyebet végben, hanem arra Condescendáltak, hogy az migh kegyelmednek ad notitiam adom, és most közell levén kegyelmed Kassához, ott uyoinnal requiraltattya az nemes Kamarát azon maga jóságabeli juhász gazdák dolgában, addigh in suspenso hadgyák azok Dézmája dolgát, de ugy hogy az mennél hamaráb legyen, mert ha hamar nem érkezik, más parancsolattya azaránt az Nemes Kamerának, Instructiojok szerént procedalni fognak azon kegyelmed jóságabeli Juhász gazdák Dézmája dolgábanis, az mellyeket nemis tudom másképen

¹ *Körös, Rudna* — Rozsnyó és Csetnek közt fekvő falvak.

mi mellet oltalmazhassunk megh, annyival inkább hogy már megh dézmálták az másut lakos Juhász gazdákat. Az melly levele vagyon kegyelmednek azon Nemes Kamerátul, az mellyet tavaly optinealt volt, az csupán csak az Bárány Dézmát tangalván, semmit sem használhat az említett Juhász gazdák dolgában. Mint hogy az király dézmájához az Dominus Terrestrisnek semmi egyéb köze nincsen, hanem ha jure arendatorio birja, az mint hogy ordinarie az Földes Urakis szokták más helyeken arendalni, így kegyelmednek sem léssen ugyan maga jövedelmére nézve az semmi más kárára, ha in specie fogaikis exigalni az Juhász gazdákon az Dézmát, hanem ha az terhesebben esvén nekik, mint az sayt adás, az által ruinaltatnának azon Juhász gazdák; de ha más jobbágyok subsistalhatnak az Dézma adás mellett, myért ezek nem? Hoc non obstante mind azon által méltó, hogy az menire lehett, réghi ususokban meg maradhatások mellett fáradoztasson kegyelmed. Az mi ennékem incumbalt es megh tuttam cselekedni, mindent megcselekettem it az Dézmásoknak, az mellyek minthogy csak szolgák, és Limitalva vannak eről instructiojok mellett azon Dézma dolgában, ha pro voto nem vihettem végben az dolgot nálok, arrul nem tehetek. Feci quod potui. Mint hogy az Nemes Kamera principalis ezen dologban, kegyelmed mostani uttya alkalmatosságával ne nehezteljen méégh egy instantiat tetetni mellettek, talám vihet valamit végben, engem pedig kérem alázatossan kegyelmedet, errül mennél hamarab tudositani méltoztassék, megh irván aztis, hogy ha az Camera sem accedalna egyebre, hanem hogy in specie Dézmallyák megh eökött, in tali Casu adigallyame nyavalyasokatt, hogy az szerent cselekedgyenek, vagy ha saytull vagy Pénzül el nem akarják venni, csak ugyan ne adgyanak in specie semmit, mert ugy látom, ha maguk kedvére hadgya kegyelmed azon Juhász gazdáknak, aligh ha vakmerőképenis nem fognak repugnálni az Dézmások akarattyának, az mellyből talám valami alkalmatlanságh következhethnék, az kiben elis várom az kegyelmed valaszát, hogy én sem egyben sem másban ne okoztassam. Aszszonyom eö kegyelme ajánlja kegyelmednek szolgalttyát, most türhetőképen vagyon az gyermekekkel edgyütt eö kegyelme s-az len mellet szorgalmatoskodik, maradván énis

Krasznahorka 30 Augusti 1674.

kegyelmednek alazatos szolgaja

Gyöngyösi István mp.

P. S. Az Pacsaiakat¹ talám megh oltalmazhatom méégh az egyszer, noha azaránt sincs megh bizonyos regulatiom, de az többinek én it nem használhatok, ha kegyelmed az kassai Kamerárul nem segiti eökött, noha ez uttal ottanis nehez leszen abban használni.

(Czímzés hiányzik. Gyöngyösi sajátkezű írása. Homonnai Gróf Andrassy-Ltár VIII. 29. 3. am. 7.)

¹ *Pacs* kis falu Krasznahorka mellett, Andrassy M. birtoka.

IX.

Gyöngyösi István Andrásy Miklóshoz.

(Eperjes 1675. június 10.)

Mint Uramnak

Alazatosan szolgállok kegyelmednek. Irtam tegnapi Postai alkalmatossággal kegyelmednek, ez alkalmatosságot sem akartam el mulatnom, negyedik levelem már ez. Az Aszszony eö kegyelmeis három izben irt, kegyelmednek mind eddighis egy levelét sem látván, hova lett, ell nem tudhattuk, mellyrül sok képen vélekedünk. Jol lehet tegnapi levelemben az it valo occurentiakrul bőven irtam s-most sem irhatok egyebet, mind azon által nem tudván, vehetie azon leveletem, akartam ezen irásom által azokatt megent repraesentalnom kegyelmednek. It nagy vala az sokadalmi gyűlés, melyhez hasonlot aligh említnek valaha, el oszlot már. Sok fel gyött az hir, hogy it azokat, onnet amazokat vertek fell. Az nyavalyás Rosnyaiakis valoban szerencsétlenül járanak, tegnap előtt Liczernél¹ reggel fölöstököm tájban vertek fel három rakott szekereket, vallottak az mint mondgyák, tizenkét száz tallér ára kárt. Az minemü posztott s-más hogy mi edgyet s-mást énis vásárlottam volt az kegyelmed es Aszszonyom eö kegyelme parancsolattya szerint, azokatis azon szekerekre attam volt, mint hogy Gocsi szekér volt az edgyik; maradhatotte megh azokban valami, vagy el vitték mindenestüll, nem tudhatom, az mint conjecturalhatom mind azon által azon szekerek fel verése circumstantiaibol, talam megh' marathattak azok. Balogh Gáspár Uram vásárlott volt legh többett, hihető, az kár vallásban legh töb része jutott. Beszellik, hogy az Unghvári szekereket is fel vertek volna ugyan tegnap előtt. Annak előtte pedigh két nappal Saczát² vertek fell; az mit az szegény emberek hazánál találhattak nekiek valot, azt el vettek. Az marha mind azon által megh maradott, az Pásztor az erdőre vivén az barommal magát, hanem onnét Sensei Pál Uramnak minden lovait el vitték, es minden szarvas marháját el haytották, magais el szorulván az kastélytul, aligh szalathatot Kassára; mondgyák, hogy tegnap éczakán Somosonis volt volna egy néhány lovas az vendég h fogadok körül. Enis már eörömet haza mennék, ha el mehetnék békével, de tartok valami szerencsétlenségtüll, akar merre vegyem utamatt. Mint hogy az melly Talpasok az Rosnyaiakat fel verték, azokis Szomolnoktull gyötték által, ezek azok, az kik Rosnyonál nem régen vácták le az Hadnagyokatt, és az kik az Rátkay Patertis megh ölte. Mind azon által valamint s-valahogy Continualhatom utamatt, azé holnap megh indulok, talám békével haza vezérell az Isten. Pater Josa Uram ekgyelmednek ajánlya kötelességgel valo szolgálattját, az igirt egy hordo bor helyet két hordoval adott választva az borai közzüll,

¹ *Liczérd* sáros megyei kis falu Somos mellett, az Eperjesről Kassára vivő útban.

² *Sacza* kis falucska Kassától délkeletre.

mellyet az aszszony eö kegyelme kulcsársága alá biztam, eö kegyelmevel is valoban nagy atyafiságot cselekedte mostan, kiért méltó dicséretre, olly szükségében adot minden Reversalis nélkül két száz forintot eö kegyelmének, az melyben hic et nunc nem találhatnánk más senkit, az ki segíti vala eö kegyelmet, maga zálogárais. Klobusseczki Uram itten nem volt, ez kegyelmed levelet megh küldöttem eö kegyelmének. Itt mostanis Continuallyák azt a hirt, hogy az Erdéli Fejedelem minden bizonnyal, most mindgyárt Somlyora győne ki, az Erdélyi hadakkall, hihető onnét idébis, melyről harmadik levelemben az mint az akkori más occurrentiakrulis bőven irtam kegyelmednek, kikre mostanis referalván magamatt, kérem alázatosan kegyelmedet admaturallya haza gyövetelét, mert ha oda sokáigh temporizál kegyelmed, félő, alkalmatlanabbul ne legyen osztán haza gyövetele. Isten hozza azért jo egészségben mennél hamarab kegyelmedet.

Eperjes 10 Junij 1675.

Kegyelmednek

Alázatos szolgája
Gyöngyösi István mp.

P. S. Kegyelmed számára lovat nem vehetünk, találhattunk volna ugyan arra valot valamellyet, de áros lévén, akkor nem tehettem ennyi pénznek mindgyárt szerit, azonban megh vették mások; az keritött sem adhattuk ell, ugy az mint kegyelmed limitalta volt az árát. Az krasznahorkaiak mint legyenek, irtak arrull nem kétlem magok kegyelmednek, én régen semmi hireket nem hallottam.

Kívül: Ha ezen levelem megh ado Kassai Görögh Tamás oda fel érvén kegyelmedet, valamelly maga dolga felől megh fogja találni. kérem az miben lehet, mutassa joakarattyát hozzá, eöis kívánván szolgálni kegyelmednek.

(Címzés hiányzik; Gyöngyösi sajátkezű írása. Homonnai Gróf Andrassy-Ltár VIII. 29. 3. am. 8.)

X.

Gyöngyösi István Andrassy Miklóshoz.

(Krasznahorka 1675. július 12.)

Mint Uramnak alázatos szolgálatomat ajánlom kegyelmednek. Sarlos Boldogh Aszszony napján Oroszvárrul¹ költ kegyelmed levelét ma vettem alázatossan. Már egynehány naptul fogvást nem (küldöm) írásomat kegyelmed után, annak tulajdonitssa, hogy Gullik Mátyás Deák uram eö kegyelme 1 praesentis datalt levelébül azt értvén, hogy meégh az el mult héten Csötörtökön vagy Pénteken bizonyossan haza felé kellet volna kegyelmednek indulni, gondoltam azt, hogy már nem éri oda fel kegyelmedet levelem, másképen az mint annak előtte, ugy azoltais nem mulattam volna ell az gyakrab írást. It mi mostanis türhető egészségben vagyunk fejenként, mellyet kegyelmednek is kívánunk; okoz ugyan egy

¹ Oroszvár Moson vmegyében fekvő Zichy-birtok.

nehányunknak néha némelly melancholiakat az kegyelmed távol létele, de csak Isten hozza megh kegyelmedet, azokatis el feleutyük. Az Bányákrul most sem irhatok mást, hanem az mit ennek előtte. Csetnek es az kis hegyis eleget biztatnak, mutathatnake valaha valamit in effectu, Isten tudgya. Az Réz bánya dolgát el végezték már az Törökkell; az Nagy Vesveresi ¹ Urnak hat forintot attak, az kis vesveresinek in specie négy tallért kellet igérni, az melly üstött csináltattak volt számára, azt summajokban kevésbe azon kis vesveresiektül, az mint inclinatiojokat látom beis akarják vinni. Az Dézma dolgát az Paterrel bajosnak látom. Mert már kezénél levén Ersek Uram eö nagyságha Arendatoriaja, ha az Dézmat ki-veszszük kezébül, az mindgyárt vagy levele által, vagy személye szerént nagy lamentatioval fogh recurralni Ersek Uramhoz eö nagysághoz, mint hogy más fizetése sincs azokbul az falukbul, hanem praecise csak azon Dézmaért szolgál nekiek, s-azt oda fel sok képen fogják interpretalni, kiváltkepen az mostani üdőben. Ha pedig simpliciter kezénél hadgyuk, az Ususbul jövendőben Pactatus Dézmat praetendalhatnak az Plebánosok azon falukban, kegyelmednek s-gyermekinek nem kis praejudiciumara. Az Ispánnyal parancsollya ugyan ezen dolgot Conferálnom, de eö annyit ért ehez, mint Bagolly az Ave Mariahoz, én mind azon által azt cselekeszem, az mi tanácsosab léssen ezen dologban, ha az két gonosz között olly mediumot találhatok, az mellyel sem egy, sem más jövendőbeli alkalmatlan-ságra ok ne adassék, azonban talám Isten kegyelmedetis haza hozza. Szeleczki ez ideighis Monok ² táján vagyon valahol, mikor gyöhet ide, Isten tudgya, el gyött volna, ugy tudom eddigh, ha bátorságos uttya lehetet volna. Doczinak én mind szoval Encsen ³ létemben, mind annak utánna írásim által elegendé eleiben attam nem csak egy izben, hanem sokszor, hogy nem olly remisse mint ennek előtte, hanem hivatalosabban viselyle magát tisztiben és mit mint s-hogy observállyon dolgaiban, talám jobbanis fogh ennek utánna vigyázni magára, ha kárt s-kissebséget nem akar vallani. Az Puskásokat hogy Conventios rendben vehetném, volt eddighis arra gondom, de csak hozza szokván az rendetlenséghez, nehéznek láttzik az némelyeknek, mindazon által azon leszek, hogy az kegyelmed parancsolattyát abbanis effectualhassam, az mint hogy addighis ugy kellet volna annak lenni. Irtam volt kegyelmednek, hogy az Almásiak az Háskutiakkal ⁴ egyenlő usualasát kevésbe volna ideigh, az Controversiaban levő határnak, de abban semmi sem volt, noha én hozzám ollyan hirrel gyöttek volt akkor az Háskutiak. Sőt Groff Esterházi Pál uram eö nagyságha részérül an ír a fogja Terbocz István az dolgott, az mennyire méégh eddig senki sem; nagy feny-

¹ Kis- és Nagy-Veszverés gömörmegei kis bányász-községek, Andrassy M. birtokai, Rozsnyótól északra.

² Monok Szerencs közelében Zemplén vm.

³ Encs a Hernád-völgyön Abaujban.

⁴ Almás és Hárskút (Gyöngyösi 1681. szept. 1-én Sopronból írt levelében is háskúti-t ír) Andrassy Miklós birtokai Krasznahorka közelében.

nyen fenegetőzzik, melyhez képest, az Háskutiak igen elis kezdetek magokatt fogni azon határtul, az Almásiak pedig úgy kezdem hallani, minden marhájakatt ottan jartattyák, fegyverrel eörözzvén azokatt. Ugy látom Uram, ebből semmi jó nem kezd következni, ha törvényes uton mennél hamaráb el nem igazittatik. Azok az Micatius Püspök¹ határ járt leveléhez biznak, az mellynek ugyan akkor mindgyárt az it valo akkori Possessorok Contradicaltak, s-az ólta szabad usussában soha nemis voltak az Almásiak (az mint ennekem referallyák) azon Controversiaban léveő földnek. Az leveleket én az kegyelmed parancsolattya szerént eörömet megh hán-tam és job rendben hoztam volna, annak alkalmatosságával talám öszve szedhettem volna azon határt illető és annak dolgához valo leveleketis, de bizonyos okokra nézve, az kegyelmed absentiajában nem (akarok) ahoz kezdeni. Isten megh hozván kegyelmedet, vehetni annyira valo üdött, hogy azokat megh hánhattuk, az mint az menyire lehetséges léssen nemis kellene azon határ dolgát sokára halasztani, nagyob gonosznak el távoztatásáért. Nem tudom, merre fogja venni haza gyövő uttyát. Ha az Aszszonnyal eő nagyságával edgyüt gyön, ugy haza késérheti ugyan eő nagyságát Eperjesi házához, de ha csak magányosan gyön kegyelmed, talám tanácsosab volna egyenesen erre gyöni, az kit nem kétlem, ugyis fogh kegyelmed cselekedni, én ha tudnám, merre gyön, eörömet eleiben mennék kegyelmednek. Itten szüneti mégh sincs az sok esső szakadásnak, melly miatt minden mezei dolgok igen el maradnak s-káris elég vagy az mezőkben. Semmi más occurentiak most nem halatnak, hanem az mint Vekei Uram üzente, az a kuruczok között az hire, hogy kegyelmed valami Horváth s-Német hadakért ment volna oda fell s-azokat akarná alá hozni. Varanonak² fel vereset nem kétlem, értette eddigh, ha az vizek le szállanak, többetis halunk a félt. Ha az kegyelmed gratiaja járulna hozzá, eörömet magamévá tenném azt az egy néhány szegény embert, az mellyet László Uramtul Nagy mihályi Christoph uram el nyere, mellyrül ennek előtteis irtam már kegyelmednek, bizomis, hogy azaránt sem fogyatkozom megh az kegyelmed gratiajában, mellyért maradok énis

Krasznahorka 12 Julij 1675.

Alazatos s-hala ado szolgája
kegyelmednek

Gyöngyösi István mp.

P. S. Aszszonyom eő kegyelme kegyelmednek ajanlja szolgá-lattyát, most eő kegyelme is az gyermekekkel edgyütt türhető egés-ségben vagy.

Czímzés hiányzik; Gyöngyösi sajátkezű írása. Homonnai Gróf Andrassy-Ltár VIII. 29. 3. am. 9.)

¹ *Micatius Miklós* előbb zágrábi, utóbb (1600—1612) váradi püspök volt.

² *Varannó* Zemplén vm. északi részén.